

Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Bağlamında Spor Etkinliklerinin Değerlendirilmesi^(*)

Evaluation of Sports Activities in the Context of the Law of Intellectual and Artistic Works

Beşir Fatih DOĞAN^(**)

Öz:

Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu (FSEK) kapsamında eser, sahibinin hususiyetini taşıyan ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsul-lerini ifade etmektedir. Bununla birlikte eser olarak nitelendirilebilmesi için, belirli bir fikri yaratım sürecinin varlığı, eser sahibinin hususiyeti ile oluşmak, üçüncü kişilerce algılanabilir olmak ve kanunda sayılan eser gruplarından birisine dahil olmak şartları sağlanmalıdır. Mevzuat, doktrin ve içtihatlardan yola çıkıldığında, fiziksel bir faaliyet olan sportif etkinliklerin FSEK kapsamında eser olarak değerlendirilmesi veya fikri mülkiyet hakları kapsamında koruma bulabilmesi ilk bakışta mümkün görünmemektedir. Zira sportif faaliyetler, eser olabilmeyen şartlarını tamamiyle sağlamamaktadırlar. Fakat günümüzde, bu performansların sahip olduğu medya değeri, etkileşim oranı ve ekonomik değeri göz önünde bulundurulduğunda detaylı değerlendirme yapılması zaruret arz etmektedir. Bu kapsamda çalışmamızda ilk olarak, eser kavramı ve fikir ve sanat eserleri kapsamında spor müsabakalarının eser niteliği; daha sonra bağlantılı haklar kapsamında sporcuların icracı sanatçı olarak nitelenip nitelenemeyeceği, organizatör olarak fonogram yapımcı ve film yapımcıları, yayıncı kuruluşların hakları; sportif performans haricinde spor müsabaka görüntüleri ve spor müsabakalarının parçası olan ek performanslar değerlendirilecek; son olarak ise karşılaştırmalı hukuk bağlamında Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Almanya, Hollanda, Fransa, İsviçre mevzuat ve doktrinleri ve dahi Avrupa Birliği Adalet Divanı (ABAD) içtihatları inceleme alanı bulacaktır.

Anahtar Kelimeler:

Eser, Bağlantılı Haklar, Spor Müsabakaları, Sporcu, Yayıncı Kuruluşlar.

^(*) Araştırma Makalesi / *Research Article*

Yayın Kuruluna Ulaştığı Tarih: 19.07.2023

Yayınlanmasının Kabul Edildiği Tarih: 18.08.2023

DOI: <https://doi.org/10.58733/imhfd.1358019>

Bu makaleye atıf için: DOĞAN, Beşir Fatih, "Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku Bağlamında Spor Etkinliklerinin Değerlendirilmesi", *İMİHFD*, C. 8, S. 2, 2023, s. 723-769

^(**) Doç. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, Ticaret Hukuku Anabilim Dalı / Ankara - Türkiye

E-posta: bfdogan@hacettepe.edu.tr

Orcid: <https://orcid.org/0000-0003-3683-7171>

Abstract:

Within the scope of the Law on Intellectual and Artistic Works (FSEK), a work refers to all kinds of intellectual and artistic works of science and literature, music, fine arts or cinema works that bear the characteristics of their owner. However, in order to qualify as a work, the conditions for the existence of a certain intellectual creation process, to be formed with the characteristics of the owner of the work, to be perceptible by third parties and to be included in one of the work groups listed in the law must be met. Based on the legislation, doctrine and jurisprudence, at first glance, it doesn't seem possible for sporting events, which are physical activities, to be considered as works within the scope of FSEK or to find protection within the scope of intellectual property rights. This is because sporting activities do not completely fulfill the conditions for being a work. However, today, considering the media value, interaction rate and economic value of these performances, a detailed evaluation is essential. In this context, in our study, firstly, the concept of work and the nature of the work of sports competitions within the scope of intellectual and artistic works; whether athletes can then qualify as performing artists within the scope of related rights (neighborhood rights), the rights of phonogram producers and filmmakers as organizers, broadcasters' rights; other than sportive performance, sports competition images and additional performances that are part of sports competitions will be evaluated; Finally, in the context of comparative law, the legislation and doctrines of the United States (USA), Germany, the Netherlands, France, Switzerland and even the case law of the European Court of Justice (ECJ) will be examined.

Keywords:

Work (of art/literature), Related Rights, Competitions, Athlete, Broadcasting Organizations.

GİRİŞ

Günümüzde, performansa dayalı sporların artan medya değeri, takipçileri arasında oluşturduğu etkileşim oranı ve bu etkenlere bağlı olarak sahip olduğu ekonomik değeri göz önünde bulundurulduğunda spor etkinliklerinin eser niteliği hususunda yeniden ve detaylı şekilde değerlendirme yapılması zaruret halini almıştır. Zira zaman içerisindeki gelişmeler neticesinde, spor performanslarının kaydedilmesi, görüntülerin yayını, çoğaltılması veya performanslarda müsabaka haricinde sair etkinliklere de yer verilmesinin çeşitli hukuki uyumsuzluklara yol açabildiği görülmektedir.

Gerek ulusal mevzuatımızda gerek uluslararası mevzuatta konuya dair tartışmalar bulunmakta olup yapılan değerlendirmeler genel itibariyle, eserin unsurlarını oluşturan fikri çaba, hususiyet, şekillenme ve kanunda sayılmış olma kriterleri göz önünde bulundurularak spor performanslarının eser niteliği, bu performansların kaydedilen veya canlı yayınlanan görüntülerinin hangi kapsamda korunacağı, performansları icra eden sporcuların ve etkinliklerin organizasyonunu üstlenen organizatörlerin FSEK'te sayılan koruma yollarından biri olan bağlantılı haklar karşısında nasıl konumlandırılacağı hususlarında toplanmaktadır.

I. ESER KAVRAMI VE SPOR ETKİNLİKLERİ İLİŞKİSİ

FSEK m.1/B'ye göre eser, "Sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsulleri" olarak tanımlanmaktadır. Kanun koyucunun eser gruplarını sayma şekline baktığımızda bir şekli şart olarak sınırlı sayı (*numerus clausus*) ilkesinin benimsendiğini görebiliriz. Bununla birlikte eser, belirli bir fikri yaratım sürecinin sonucunda, eser sahibinin hususiyeti ile oluşmalı ve üçüncü kişilerce algılanabilir olma (şekillenme) şartını sağlamalıdır.

Yargıtay, hususiyetin belirlenmesinde herhangi bir ölçüt belirlememekle beraber kavramın, "özellik"¹, "orijinallik"² manalarına geldiği çıkarımı yapılabilmektedir. Hususiyetin tanımına ilişkin ise doktrinde çeşitli görüşler, tartışmalar bulunmaktadır³. Kanaatimizce hususiyet, eser sahibinin, meydana getirdiği fikri ürüne kendi anlatım tarzını, karakterini ve üslubunu ekleyerek benzerlerinden ayırt edilmeyi sağlayan ve özgünlüğe hizmet eden bir kriterdir. Bu bağlamda, hususiyet derecesinin yüksek oluşu elbette ki esere FSEK kapsamında tanıyan koruma kapsamının artması sonucunu doğuracaktır. Hususiyet tespiti yapılırken eseri oluşturan parçalar yerine eserin tamamına bakılmalı ve oluşan genel intiba çerçevesinde değerlendirme yapılmalıdır⁴. Zira kimi zaman, parçalar tek başlarına hususiyet arz etmemesine rağmen bir araya geldiklerinde hususiyetin varlığından söz edilebilir. Kanaatimize belirli bir hususiyet seviyesine ulaşmış ürünlerde hususiyetin varlığı kabul edilmeli ve şekillenme geniş yorumlanmalıdır⁵.

Spor, niteliği gereği bedensel hareketlerden oluşan fiziksel bir faaliyettir⁶. Dolayısıyla izah ettiğimiz hususlarla birlikte düşünüldüğünde, fiziksel bir faaliyetin fikri haklar bağlamında korunması ilk bakışta mümkün görünmemektedir. Keza bugüne kadar da spor görüntüleri yayınlarının fikri haklar kapsamında değerlendirilmemesi gerektiği düşüncesi hakim olup⁷ başta fiziki performansa dayalı

¹ Yargıtay 4. HD, E. 1976/5913, K. 1977/7617, T. 01.07.1977 (Legal Online Veritabanı).

² Yargıtay 11. HD, E. 2000/3250, K. 2000/4072, T. 11.05.2000 (Legal Online Veritabanı).

³ Doktrindeki diğer görüşler için bkz. TEKİNALP, Ünal, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, Güncelleştirilmiş, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 5. Bası, İstanbul, 2012, s. 104.

⁴ SULUK, Cahit / KARASU, Rauf / NAL Temel, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, Ankara, 2021, s. 41.

⁵ TEKİNALP, s. 273.

⁶ Türk Dil Kurumu (TDK) spor kavramı; "kişisel veya toplu oyunlar biçiminde yapılan, genellikle yarışmaya yol açan bazı kurallara göre uygulanan beden hareketlerinin tümü" şeklinde tanımlanmaktadır.

⁷ TEKİNALP, s. 123; SIEGFRIED, Michael, **Die Fernsehberichterstattung von Sportveranstaltungen**, München, 1990, s. 13.

sporlar olmak üzere çoğu spor dalına hukuki olarak koruma tanınmamıştır⁸. Fakat bu noktada, FSEK koruma konusunun açıkça tanımlanmamış olması⁹, korumanın belirsizliği ve zaman içerisindeki gelişmelere açık olması gerektiği hususları göz ardı edilmemelidir. Dolayısıyla performansa dayalı sporların medya değerinin büyüklüğü de düşünüldüğünde fikri mülkiyet hukuku açısından, şimdiye kadar olduğundan daha farklı bir şekilde ele alınması gerektiği çok açıktır.

Spor müsabakaları, eser sahipliği bağlamında ulusal ve uluslararası düzeyde koruma altına alınmamıştır. Aynı şekilde uluslararası telif hakkı sözleşmelerinde (RBÜ, WUA, RA, WIPO) bu konuda açık bir düzenleme mevcut değildir¹⁰. İsviçre, Almanya, İngiltere, İtalya, Hollanda, İspanya, İsveç ve ABD gibi ülkelerin ulusal telif hakkı yasaları ve Bern Sözleşmesi (RBÜ), spor performanslarına ve spor etkinliklerine açıkça bir fikri mülkiyet hakkı koruması tanımamaktadır¹¹. Fakat “*İcracı sanatçılar*”¹², *Fonogram Yapımcılar ve Yayın Kuruluşlarının Korunmasına Dair Sözleşme*” (RA) hükümlerine göre taraf devletlerce, ulusal düzenlemelerle spor performanslarının bağlantılı haklar çerçevesinde korunma sağlanabilir¹³. Buna rağmen ulusal kanun koyucular, bugüne kadar icracı sanatçı korumasını sporcuları kapsayacak şekilde genişletmekten kaçınmışlardır.

Her ne kadar spor müsabaka ve etkinliklerinin görsel ve işitsel kayıtlarının haksız kullanıma karşı korunmasına ilişkin açık bir düzenleme eksikliği olsa da bu çalışma kapsamında inceleneceği üzere eser sahipliği hakları ve bağlantılı haklara dayanılarak hukuki bir korumanın tanınabileceğine yönelik çeşitli yaklaşımlar vardır. Bu korumanın tespiti için sırasıyla spor performanslarının, sporcuların, organizatörlerin, yayıncı kuruluşların, spor müsabaka görüntülerinin ve müsabakaların bir parçası olarak ek performansların FSEK kapsamında değerlendirilmesi gerekmektedir.

⁸ REHBINDER, Manfred, **Urheberrecht**, 9. Auflage, München 2001, s. 35; TROLLER, Kamen, **Gründezüge des schweizerischen Immaterialgüterrechts**, 2. Auflage, Basel, 2005, s. 138; Yazarlara göre fiziki hareketler yalnızca FSEK ile korunan bir eserin ifade aracı olabileceği kanaatindedir.

⁹ ERDİL, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanun Şerhi**, 3. Basım, C. I, İstanbul, 2009, s. 14.

¹⁰ WALDHAUSER, Hermann, **Die Fernsehrechte des Sportveranstalters**, 9. Band, Berlin, 1998, s. 86.

¹¹ OSTERWALDER, Simon, **Übertragungsrechte an Sportveranstaltungen**, 1. Auflage, Bern, 2004, s. 153.

¹² REHBINDER, s. 89; Art.33 Abs.1 URG “*İcracı sanatçılar, bir eseri sunan veya bir eserin gösterimine sanatsal katkıda bulunan gerçek kişilerdir.*”; TEKİNALP, s. 272. Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliğine göre “*İcracı sanatçı, sanat eserleri ile folklor eserlerini düzgün biçimde yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen, çalan ve çeşitli biçimlerde icra eden oyuncular, ses sanatçıları, müzisyenler ve dansçılar vb. diğer kişiler...*” icracı sanatçıdır.

¹³ OSTERWALDER, s. 153.

II. SPOR ETKİNLİĞİNDEKİ PERFORMANSLARIN DEĞERLENDİRİLMESİ

A. Genel Olarak

Öncelikle belirtmek gerekir ki spor etkinliğinin, birincil konusu olan spor müsaderesi, katılımcı sporcuların performansları ile ölçülür. Zira rekabete dayalı sporların temel amacı, rakiplerle kıyaslandığında en iyi performansı gösterebilmektir. Özellikle takım oyunlarında, çoğu zaman skor ve puan gibi objektif olarak ölçülebilir kriterler üzerinden performans değerlendirilmesi yapılmaktadır. Sonuç odaklı bu etkinliklerde, yaratıcı nitelikteki oyun kurgusu veya top hakimiyeti gibi icra sürecinin yönetimine ilişkin hususların performans değerlendirilmesi bakımından önem arz etmediği görülmektedir. Buna karşın, bazı spor performanslarının değerlendirilmesi yalnızca özen, teknik ve oyun içgüdüğü kriterlerine değil, ayrıca estetik ve ifade şekline de bağlıdır. Bu tür performanslar değerlendirilirken, skor ve puan sayısı gibi somut bir başarıdan ziyade icra süreci önem arz etmektedir. Bu sporların karakteristik özelliği, gösterilerin genellikle prova edilmiş olması ve dolayısıyla tekrarlanabilir olmasıdır. Örneğin buz balesi ve revüsü, jimnastik, ritmik sporlar ve senkronize yüzme gibi sanatsal sunuşun önemli olduğu sporlarda, belirli bir koreografi tekrarı bulunur¹⁴.

Bir eser meydana getirilirken amacın ne olduğu önemli değilse de¹⁵, amaç yönelimi hususunun söz konusu sporlar ile bir sanat formu olan bale arasındaki farkın önemli bir göstergesi olduğu kabul edilmektedir¹⁶. Şöyle ki; bale dansçısı, seçilen koreografinin bir parçası olarak vücudunun hareketleriyle müziğe yorumlayıcı bir ifade vermekte ve müziği yorumlama amacıyla dans etmekte olduğundan, dansını ve koreografisini fiziksel performansın çok ötesinde zihinsel bir anlam katarak gerçekleştirmektedir¹⁷. Fakat paten, yüzme veya jimnastik sporcusu, fiziksel performansı ile gösteriye yorum getirmemekte, aksine güç ve beceri temelinde bir mükemmellik ve başarı için çaba göstermektedir¹⁸. Dolayısıyla

¹⁴ TEKİNALP, s. 122, “Buz balesi ve akrobaside hareketler önceden tasarlanır ve yazıya dökülerek koreografisi yapılabilir, bu nedenle her performansta hareketler bir öncekinin aynısı olarak tekrarlanabilir”.

¹⁵ SCHRICKER, Gerhard / LOEWENHEIM, Ulrich, **Urheberrecht Kommentar**, 6. Auflage, Beck, München, 2020, §2 Rn. 43; WALDHAUSER, s. 97.

¹⁶ SCHRICKER / LOEWENHEIM, §2 Rn. 51; WANDTKE, Artur-Axel / BULLINGER, Winfried / HEERMA, Jan Dirk, **Praxiskommentar zum Urheberrecht**, 4. Auflage, München, 2014. s. 72.

¹⁷ SCHRICKER / LOEWENHEIM, §2 Rn. 129.

¹⁸ HELBIG, Nikolaus, **Die Verwertung von Sportereignissen im Fernsehen**, 1. Auflage, München, 2005, s. 33; TEKİNALP, s. 122, “Futbol ve buz hokeyinde hareketler önceden tasarlanmamıştır ve tekrarlanamazlar. Bu nedenle, bir futbol maçının yayınıyla ilgili sorunlar, “eser” bağlamından ziyade televizyon sahibinin hakları, yani yayın hakları kapsamında çözülebilir”.

ıyla buradaki amaç yöneliminin tespiti, sayılan spor dallarını birbirinden ayırt etmeye hizmet etmektedir. Bale gibi sanat formlarına dışsal olarak oldukça yakın görünen sporlar, esasında bir koreografik çalışmayı oluşturan fikri çaba ve tasarım unsurlarından yoksundurlar¹⁹ ve mevcut sanatsal yönleri de sportif ve motor yönlerin ezici baskınlığı ile arka plana itilmektedir.

Özetle, bir sportif faaliyetin eser olarak nitelendirilemiyor oluşunun dayandırıldığı gerekçeler genel itibariyle, sporun sanatsal bir faaliyet olmaması²⁰, rastlantısallığı, fikri çaba eksikliği²¹, bireysellikten yoksunluk²² (aynı spor sürecinin tekrarlanamaması) ve rekabete dayalı oluşu²³ olduğu yönündedir.

B. Spor Performanslarının Eser Niteliğinin Değerlendirilmesi

1. Fikri İçerik

Eser niteliği değerlendirmesinde aranılan şartlardan biri fikri içerik, fikri yaratım unsurudur. Spor müsabakalarında sporcuların eylemlerini takımdaki diğer sporcuların veya rakiplerin davranışları, arazi koşulları, oyun kuralları gibi yabancı etkenlerin şekillendirdiği doktrinde hakim görüş olarak kabul edilmektedir²⁴. Özellikle takım oyunlarında bireysel faaliyet alanı oldukça sınırlı olduğundan, takımın bütünlüğü ve antrenörün taktiksel yönlendirmeleri daha çok ön plana çıkmaktadır²⁵. Fakat gerek bireysel gerekse takım olarak taktiksel üstün başarılar dahi fikri nitelikte bir yaratım olarak kabul edilememektedirler. Zira, duygu ve düşünce iletiminden, fikirden yoksundurlar. Bir başka ifadeyle bu tür sportif performanslarda duygu, düşünce beyanı yerine rekabet öne çıkmakta olduğundan²⁶ fikri yaratımdan da bahsedilemez²⁷.

¹⁹ WALDHAUSER, s. 95.

²⁰ REHBINDER, s. 85, 314; TROLLER, s. 353.

²¹ TROLLER, s. 124; WALDHAUSER, s. 90.

²² HAUSMANN, Friedrich, *Der Deutsche Fußball Bund (DFB)- Ein Kartell für Fernsehrechte?*, 1994, s. 1090: "Futbol oyunları sanatsal bir yaratım olarak korunamaz, çünkü futbol oyunları yeni bir fikri yaratım değil, genel olarak aynı spor sürecinin tekrarıdır."

²³ KUMMER, Max, *Das urheberrechtlich schützbare Werk*, Bern, 1968, s. 138.

²⁴ TROLLER, s. 124; STEINER, Udo (Hrsg.), *Sport und Medien*, 13. Auflage, Heidelberg 1990. s. 122.

²⁵ WALDHAUSER, s. 90.

²⁶ Bu hususta ayrıca bkz. SULUK / KARASU / NAL, s. 57: "Burada telif hukuku ile korunması gereken, hareketlerle ifade olunan duygu ve düşüncelerin sergilenmesidir. Bu husus, rekabetin ön planda olduğu sportif ve akrobatik performanslarda görülmez. Bu yüzden futbol maçı ve buz hokeyi gibi sportif faaliyetler eser olarak korunmaz. Buna karşılık buz pateni gösterileri sınırda bir örnektir. Burada sportif performansın mı, yoksa jüriyi ikna etmeye ve rakipleri geçmeye yönelik olarak hareketlerdeki duygu ve düşünce beyanının mı ön planda olduğu somut olaya bakılarak belirlenir."

Ayrıca sportif bir faaliyet, dışa vurulduktan sonra soyut bir değer olarak varlığını sürdüremediğinden fiziki olarak kendini tüketir ve tekrarlanabilirlikten yoksun olduğu söylenebilir²⁸. Dolayısıyla bu hususlar birlikte düşünüldüğünde, sportif faaliyetlerdeki eylemler esasında rastlantı, refleks olarak kabul edilmektedir. Örneğin futbolda, belirli bir ceza sahası durumunda aynı form ve açıda yapılan top sürme hareketi başka hiçbir oyunda tekrarlanamaz²⁹. Çünkü aynı durumun tüm şartlarıyla tekrar gerçekleşmesi imkan dahilinde değildir. Elbette ki bir sonraki müsabakada dış etkenler farklı olacaktır. Sporcunun hareketinin film veya video ile kayda alınması hali de bunu değiştirmemektedir. Keza bu hal ile, yalnızca oynamaya izin verilmekte ve fakat performansın tekrarlanması mümkün kılınmamaktadır.

Doktrinde, spor müsabakalarında prova benzeri fikri bir hazırlık süreci olmaması sebebiyle fikri çaba unsurunun gerçekleşmediği yönünde görüşler de mevcuttur³⁰. Bu görüşten yola çıkarak, daha önce prova edilmiş ve eğitilmiş koreografileri takip eden sportif performanslara (buz pateni, spor dansları, senkronize yüzme, kayak akrobasisi) fikri çaba atfedilebilecek iken, rekabete dayalı spor performanslarındaki (kayak pistleri, kayak uçuşları, futbol, buz hokeyi, hentbol oyunları) hareket dizileri “fikri olarak önceden şekillendirilmemiş” olarak değerlendirilecek ve fikri çaba unsurunun bulunmadığına karar verilecektir³¹. Fakat kanaatimizce, böylesi fikri bir hazırlık, esasında fikri çabanın gerçekleştirilmesi için gerekli bir ön koşul değildir. Zira eser sahibinin yaratımı, zihinsel süreci etkileyen dış faktörlere tepki olarak da ortaya çıkabilmektedir. Nitekim sporcu da bir performans sanatçısı veya doğaçlama müzik sanatçısı gibi rastgele dış etkenlerden ilham alabilir. Dolayısıyla eser niteliği değerlendirmesinde fikri hazırlık sürecinin varlığı bizi doğrudan bir sonuca ulaştırmamaktadır.

²⁷ WALDHAUSER, s. 90.

²⁸ HELBIG, s. 31.

²⁹ HELBIG, s. 32.

³⁰ TROLLER, s. 352: “Kayak yarışmalarında, yarışmacılar süreci zihinsel olarak gerçekleştirirler; ama bu onların kendi fikri çalışmaları değildir; öngörülen rotayı izlerler; hareketleri zihinsel olarak değil, arazi ve fiziksel refleksler ile belirlenir. Buz hokeyi ve futbol maçları, örneğin, bir koreografik eser olarak nitelendirilen bir buz revü gibi, ruh içinde eserler olarak önceden biçimlendirilmiş değildir. Oyun kuralları hem zamana hem de ayrıntulara göre standartlaştırılmıştır. Ancak, sporcuların oyunun gidişatını şekillendirmek için sınırsız olanakları vardır. Oyuncuların hareketleri kayakçılar gibi önceden belirlenmemiştir. Bunlar fiziksel refleks eylemleridir fakat bir doğaçlamaya benzer bir şekilde, oyuncunun zihninde şekillenir.”

³¹ TROLLER, s. 124; Karşıt görüş için bkz. OSTERWALDER, s. 185.

Fikri çaba kriteri çerçevesinde değerlendirme yapılırken sportif eylemlerin, dış etkenlere ve üçüncü kişilerin yönlendirmelerine oldukça açık olmaları sonucunda fikri çaba unsurunu ihtiva etmedikleri görülmektedir³².

2. Hususiyet

Fikri çabanın haricinde FSEK kapsamında eserde bulunması gereken unsurlardan bir diğeri ise hususiyet unsurudur. Hususiyet, bir eserin içerik veya şeklinde yaratıcısının bireysel fikrinin ifade edilmesi ve böylece eserin yaratıcı olmayan diğer ürünlerden ayrılmasını sağlayan unsur olarak tanımlanabilir³³. Eserin, sahibinin hususiyetini taşıması, eseri duyu organlarıyla gözlemleyen kişinin eserin üzerinde onu meydana getiren kişinin izlerini görebilmesi anlamına gelir³⁴. Ancak daha önce de ifade ettiğimiz üzere, net ve ortak bir hususiyet tanımı yapmak ve genel geçer kriterler belirlemek mümkün değildir. Her eser kendine özgüdür ve yaratıcısıyla bağlantılı olan özelliklere sahiptir. Bu nedenle, eserin hususiyetini belirlemek, eserin kendine özgü niteliklerini ve yaratıcının izlerini gözlemlemeyi gerektirir³⁵.

Spor müsabakalarının FSEK kapsamında korunması konusundaki itirazlar, sporcuların tasarım alanının ve tasarım özgürlüğünün olmadığı yönünde toplanmaktadır³⁶. Bu sebeple bir sportif performansın hususiyeti değerlendirilirken oyun kurallarının sınırları içerisinde bir tasarım alanı olup olmadığı göz önünde bulundurulmalıdır³⁷. Öncelikle, bir tasarım alanının varlığı tüm spor performanslarında kabul edilmelidir. Zira sporcu, fikri bir ön hazırlıktan bağımsız olarak rekabetçi oyun kurallarına ve önceden belirlenmiş arazi koşullarına rağmen, her zaman genel kurallara uygun olarak “kendi çerçevesinde bireysel olarak tanınabilir” bir tasarım eylemi sağlar³⁸. Tasarım özgürlüğü değerlendirilmesinde ise öncelikle spor dalının tespiti gerekmektedir. Nitekim bir müsabakada sporcuların tasarım özgürlüğü dahil olunan spor dalına göre değişebilmektedir. Örneğin bir kayak yarışmasında kayakçı, önceden belirlenmiş olan parkur gü-

³² SCHRICKER / LOEWENHEIM, §2, Rn. 128.

³³ TEKİNALP, s. 104-108.

³⁴ FROMM, Friedrich Karl / NORDEMANN, Wilhelm, **Urheberrecht, Kommentar zum Urheberrechtsgesetz, Verlagsgesetz, Einigungsvertrag**, 12. Auflage, 2018, §2 Rn. 96.

³⁵ SCHULZE, Gernot, **Meine Rechte als Urheber**, 7. Auflage, München, 2020, s. 17.

³⁶ TROLLER, s. 352, SCHULZE, **Meine Rechte als Urheber**, s. 215, KUMMER, Max, **Das urheberrechtlich schützbare Werk**, Bern, 1968, s. 138.

³⁷ SCHULZE, Gernot / DREIER, Thomas, **Urheberrechtsgesetz Kommentar**, 6. Auflage, Beck, 2018, s. 215.

³⁸ OSTERWALDER, s. 204.

zergahında sınırlı bir tasarım alanına sahipken futbol, hentbol veya tenis oyununda, her ne kadar oyun kuralları ile sınırlar getirilmekteyse de oyuncular görece daha geniş bir tasarım alanına sahiptirler³⁹.

Rekabete dayalı spor performanslarında her ne kadar tasarım özgürlüğü kabul edilmiş olsa da bu performanslar eser olma kriterini karşılayacak yaratıcılıktan yoksundurlar⁴⁰. Dolayısıyla yaratıcılığa sahip olduğu kabul edilen artistik buz pateni ve buz revüsü, artistik jimnastik, senkronize yüzme gibi sanatsal spor alanlarında hususiyetin varlığı kendini göstermekteyse de sportif performanslarda genellikle sporcular ortalama bir beceri sergilediklerinden ötürü özgünlük kriterini gerçekleştiremezler. Bu sebeple de spor performanslarının eser niteliği kabul edilmemektedir.

3. Şekillenme

Düşünce, ilham veya soyut bir fikrin var olması, FSEK kapsamında başlı başına, bağımsız bir koruma sağlamamaktadır. Fikri bir ürünün eser sayılabilmesi ve FSEK kapsamında bir korumadan bahsedilebilmesi için yaratımın “algılanabilir” şekilde somutlaştırılması gerekmektedir⁴¹. İsviçre Yüksek Mahkemesinin ifadesiyle, bir insanın düşünce süreçlerini dış dünya tarafından algılanabilir bir nesne olan “eylem”e (aktif bir yaratılış süreci) dönüştürmesi gereklidir⁴². Yalnızca sahibinin iç dünyasında olan, dışarıya aktarılmamış, söylenmemiş, sahnelenmemiş veya yazılmamış fikri ürünler koruma kapsamı dışında kalmaktadır.

Bununla birlikte, algılanabilirliğin kalıcı olması gerekmediği gibi türünün ve biçiminin ne olduğunun da bir önemi bulunmamaktadır. Doğaçlama bir konuşma, bir müzik parçası, bir olay ya da varlık veya bir canlı yayının dahi algılanabilir gösteri ya da sunumla sınırlı olmak üzere anlık yaratım olarak korunabilir. Sportif bir performans doğrudan algılanabilir bir insan faaliyetinden, yani insanın eylem kararlarından kaynaklanır. Bu bir spor yaratımının insani ve fikri kökenini herkes için algılanabilir kılar. Dolayısıyla spor müsabakalarının algılanabilir şekilde somutlaşmış olduğu söylenebilir.

³⁹ TROLLER, s. 352: “Bir futbol, Buz Hokeyi, Hentbol veya tenis oyunu sırasında, aynı zamanda Oyun Kuralları ile sınırlı olan oyuncular, oyun tasarımı veya doğaçlama için sınırsız olanaklara sahiptir.”

⁴⁰ OSTERWALDER, s. 208: “Aynı şekilde, sokakta yürümek, bisiklet sürmek gibi günlük bedensel faaliyetler UrhG’ye tabi olmaz.”

⁴¹ REHBINDER, s. 72.

⁴² BGE 116 II 353.

4. Kanunda Sayılma

Yukarıda da detaylı olarak izah edildiği üzere FSEK kapsamında eser olarak sayılmanın koşullarından birisi de kanunda sayılan eser gruplarından birisine dahil olmaktır. Bu doğrultuda spor müsabakalarının kanunda sayılan “koreografik eser” kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği incelenmelidir.

FSEK m.2/1-2’ye göre herhangi bir şekilde dil ve yazı ile ifade olunan eserler, her nevi rakslar, yazılı koreografi eserleri, pandomimler ve buna benzer sözsüz sahne eserleri ilim ve edebiyat eserleri olarak kabul edilmektedir. Hüküm gereği sportif performanslar ve dans eserleri de dahil olmak üzere tüm pandomim eserleri⁴³ FSEK m.2/1.2 kapsamında eser olarak korunurlar. Bunlar, düşünce veya duyguların “*herhangi bir şekilde dil ve yazı ile ifade olunduğu*” ilim ve edebiyat eserleridir⁴⁴. Pandomim ve koreografik eserler kavramsal olarak farklılık göstermektedir. Daha dar anlamda bakıldığında pandomimde, genellikle sessiz jestler ve yüz ifadeleri ile bir olay sahnelenirken koreografik eserler⁴⁵, müzik parçalarının tasviri şeklinde dans hareketleri, adım tekniği, zarafet unsuru ve işaretlerle gerçekleştirilir. Fakat bu ayrımın sebebiyet verdiği hukuki bir sonuç bulunmamaktadır.⁴⁶ Dolayısıyla fiziksel performansın ötesinde tekrarlanabilir olma, provaya elverişlilik gibi kriterlere sahip olan bu tür performanslar, belirli şartlar çerçevesinde fikri haklar korumasından yararlanabilir.

Bir görsel şovdaki performans niteliğinin varlığı, gösterinin nerede yapıldığına bakılmaksızın kabul edilir. Nitekim eserin nesnel olarak nerede ve nasıl sunulduğunun fikri haklar koruması bakımından önemi bulunmamaktadır⁴⁷. Bir spor salonunda veya örneğin bir buz yüzeyinde⁴⁸, pandomim veya koreografik eser gösterimi sunulduğunda bunlar sahne gösterimi olarak korunabilir⁴⁹. Aynı şekilde, sanatçıların sayısı da önemli değildir, solo dans veya mono drama dahi sahne çalışması olarak nitelendirilmelidir. Fikri hak koruması ancak koreografik

⁴³ TEKİNALP, s. 121.

⁴⁴ MÖHRING, Philipp / NICOLINI, Käte: **Urheberrechtsgesetz-Kommentar**, 4. Auflage, Berlin, 2018, §1 UrhG.

⁴⁵ TEKİNALP, s. 120.

⁴⁶ SCHRICKER / LOEWENHEIM, s. 86.

⁴⁷ ULMER, Eugen, **Urheber- und Verlagsrecht**, 3. Auflage, Berlin, 2013, s. 143; WANDTKE / BULLINGER / HEERMA, s. 115-118; SCHLATTER-KRUGER, Sibylle, **Zur Urheberrechtsschutzfähigkeit choreographischer Werke in der Bundesrepublik Deutschland und der Schweiz**, 1985, s. 299-306: “Yalnızca izleyiciye yönelik sunum için uygun bir eser olmalıdır.”

⁴⁸ Buz dansı konusunda önemli bir karar için bkz; BGH GRUR 1960, 604 ff, 606ff. “Eisrevue I” ve “Eisrevue II”.

⁴⁹ WALDHAUSER, s. 91.

eserlerde insan vücut hareketinin ifade araçlarından olan jest, mimik ve dans yoluyla görsel olarak ifade edilen bir duygu, düşünce içeriğinden doğan özgün bir zihinsel yaratım sonucunda fikri hak koruması sağlamaktadır.⁵⁰

Pantomim ve koreografik eserlerden farklı olarak sportif performansların, tali olarak zihinsel ve estetik bir içeriğe de sahip olsa, bünyesindeki rekabet ve profesyonellik unsurları gereği eser niteliğine sahip olmadığı kabul edilmektedir. Zira burada her daim estetik unsur yerine sportif unsurlar ön plana çıkmaktadır⁵¹. Üstelik bu performanslar çoğu amatör sporcu için birbirinden çok da farklı olmayıp başta antrenmanlardakiler olmak üzere, sporcuların diğer hareketleri birbirine oldukça yakındır. Hususiyet unsuru için aranan gerekli hususiyet seviyesi değerlendirmesinde, spor performansının top sürme, jimnastik figürleri gibi özgün hareketler olarak kabul edilen özel bireysel yönleri dikkate alınır. Fakat bu münferit unsurların ayrı ayrı hususiyeti kabul edilse dahi, eser nitelendirmesinde genel izlenim çerçevesinde değerlendirme yapıldığında, performansın genelinde şekillenen bir hususiyetten bahsetmek mümkün olmayacaktır. Sonuç olarak sportif performansın fikri eksikliği ve yeterli tasarım seviyesine ulaşamaması nedeniyle eser niteliğine sahip olamayacağı gözler önündedir.

Bununla birlikte, istisnai olarak bazı spor dallarında, sergilenen performans kişisel olarak ruhi ve fikriyel yaratım ortaya çıkarabilmektedir. Bu sonuç, artistik patinaj, artistik buz pateni, ritmik spor jimnastiği veya senkronize yüzme gibi sporların, sanat formu olarak kabul edilen “klasik” baleden koreografik bir sahne eseri olarak dıştan çok benzer şekilde ayrıldığını göstermektedir⁵². Tanınmış sporlardan olan artistik buz pateni, ritmik jimnastik ve senkronize yüzme dış görünüş itibarıyla, bir koreografi ve eşlik eden müzikle fiziksel performanslar sunar. Ayrıca, aktörler de profesyonel olarak hareket ederler ve fiziksel performans olarak amatör bir sporcunun sahip olduğu seviyenin çok ötesine geçerler. Önemle belirtmek gerekir ki burada artistik buz patencisinin amacının yarışmayı kazanmak olması veya bir rekabetin bulunması, eser olarak tanımlanmasına engel teşkil etmez. Sonuç olarak bazı sporlar koreografik unsurlar içerdiğinden koreografik eser olarak değerlendirilebilir.

⁵⁰ FROMM / NORDEMANN, §2 s. 132; ULMER, §23II s. 143; SCHLATTER-KRUGER, s. 299-307, yardımcı bir kriter olarak “*intellektuelle Überbaus-entelektüel üstyapı*” kavramından bahseder. SCHULZE / DREIER, s. 213; ise eserin “*geistig ästhetische gehalt-fikri estetik içeriği*” olarak ifade ederler. Ka-naatimizce Alman doktrininde “*geistig ästhetische gehalt-intellektuellen Überbaus*” ifadeleri ile sergilenen gösterinin izleyiciye verdiği anlam ve mana kastedilmektedir. Anlam ve mana gerekliliğini kabul eden bu yazarlar, söz konusu kriterin spor ve akrobatik performanslarda yetersiz olması nedeniyle spor performanslarının eser niteliğini kabul etmemektedirler.

⁵¹ SCHULZE, *Die kleine Münze*, s. 215-216.

⁵² SCHLATTER-KRUGER, s. 307; SCHRICKER / LOEWENHEIM, s. 128.

C. Spor Performansları Üzerindeki Bağlantılı Hak Sahipliğinin Değerlendirilmesi

FSEK m.1/B-j hükmünde tanımlandığı üzere bağlantılı haklar “*eser sahibinin manevi ve mali haklarına zarar vermemek kaydıyla komşu hak sahipleri ile filmlerin ilk tespitini gerçekleştiren film yapımcılarının sahip oldukları hakları*” ifade etmektedir. Bağlantılı hak, telif hakkında olduğu gibi yaratıcı çabayı korumayan ve fakat eser sahibine yaratıcı performansla benzer veya eserle bağlantılı koruma tesis eden bir haktır. Daha önce ifade edildiği üzere, sportif performanslar eser olmanın şartlarını taşımadıkları ve yalnızca fiziksel beceri içerdiklerinden FSEK anlamında eser olarak nitelendirilememektedirler⁵³. Fakat bir de eserin sahibine tanınan telif hakları haricinde o esere katkıda bulunan, yayan veya aktaran icracı sanatçılar, yapımcı ve yayıncıların da korunan hakları bulunmaktadır. Dolayısıyla sportif performansların bağlantılı haklar kapsamında (FSEK m.80) da değerlendirilmesi gerekmektedir.

1. Sporcular Bakımından

Kanun koyucu, eser sahibinin hakları ile bağlantılı haklar kapsamında eser sahibinin haklarına komşu hakları düzenlemekte ve FSEK m.80/1’de eser sahibinin manevi ve mali haklarına zarar vermemek şartıyla, onun izniyle bir eseri özgün bir şekilde yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen, çalan ve çeşitli biçimlerde icra eden sanatçıların, bir icra ürünü olan veya sair sesleri ilk defa tespit eden fonogram yapımcıları ile radyo-televizyon kuruluşlarının komşu haklarına sahip olduklarını öngörmektedir⁵⁴ (FSEK m.1/B.k).

FSEK m.80/1 ve Eser Sahibinin Haklarına Komşu Haklar Yönetmeliği⁵⁵ m.2 ve m.4 uyarınca icracı sanatçı, bir eseri veya folklorik ifadeyi özgün bir şekilde yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen, çalan veya çeşitli şekillerde icra eden kişi olarak tanımlanmaktadır. Görüldüğü üzere korumanın ön koşulu, icranın konusunun FSEK anlamında bir eser veya folklorik ifade (folklorik şiir, folklorik şarkı) olarak tanımlanabilmesidir⁵⁶. Dolayısıyla ortada bir eser veya

⁵³ SCHULZE, *Die kleine Münze*, s. 213.

⁵⁴ TEKİNALP, s. 269-271.

⁵⁵ RG. 16.11.1997, S. 32172.

⁵⁶ “Folklorik İfadelerin Kanun Dışı Kullanımına ve Diğer İhlâl Edici Fiillere Karşı Korunmasına İlişkin Model Hükümler”de folklorik ifadeler, bir ülkedeki topluluk veya bireyler tarafından geliştirilen ve sürdürülen, geleneksel sanat mirasının karakteristik unsurlarından oluşan ve o toplumun geleneksel sanat beklentilerini yansıtan ürünler olarak tanımlanmaktadır.

folklor yoksa icracı sanatçıdan söz edilemeyecektir⁵⁷. İracı sanatçı, kendi eser veya folklorunu icra edebilmesinin yanında bir başkasının eser/folklorunu da icra edebileceği gibi icra, eser/folklorun yaratılış süreci ile beraber de gerçekleştirilebilir. Son durum genellikle doğaçlama yapılan eserlerde söz konusu olmaktadır. Örneğin doğaçlama çalınan bir piyanoda hem icra eylemi gerçekleştirilmekte hem de daha önce var olmayan bir eser üretilmektedir⁵⁸. Aynı durum talk-show veya stand-up show gerçekleştirenler için de geçerlidir. Dolayısıyla doğaçlama olan bu eserler de esasında koruma kapsamındadır.

Konuya ilişkin Alman doktrinindeki bir görüş⁵⁹, icracı sanatçı hükmünün kıyasen sporculara uygulanması gerektiğini savunmaktadır. Fakat ilgili hükmün kıyas yoluyla uygulanabilmesi için kanuni bir boşluğun mevcudiyeti gerekmektedir. Buna karşılık Alman kanun koyucunun⁶⁰ madde gerekçesinde sporcuların söz konusu bağlantılı hak korumasından muaf tutulmasına yönelik açık bir iradesinin olması sebebiyle kanun boşluğu doğmadığı görüşü hakimdir⁶¹.

Türk doktrininde bir görüşe göre ise sirk sanatçıları ile buz hokeyi, futbol ve benzeri oyunların oyuncularını, eser/folklorik ifadenin yokluğu sebebiyle icracı sanatçı olarak kabul edilemezler⁶². Nitekim sayılan sporlarda icranın konusu eser olarak tanımlanamayacak ve sporcular da bir eserin yorumu, tanıtımı, anlatımı gibi eylemleri gerçekleştirmemiş olacaklardır. Doktrinindeki bazı görüşlere göre rekabetçi spor müsabakaları eser olarak nitelendirilemez, çünkü bunlarda her zaman galip gelme güdüsü ön plandayken duygu ve düşünce ifadesi arka planda kalmaktadır⁶³. Fakat örneğin bir artistik buz pateni koreografisi, bireysel durumlarda bir dans çalışması olarak sınıflandırılabilir⁶⁴. Artistik buz pateninde, teknik, güç ve hassasiyet gibi unsurların yanı sıra, sanatçının yüz ifadeleri ve hareketlerinin görsel olarak çoğaltılması ile kişi dans sanatçısı olarak kabul

⁵⁷ Kanunda düzenlenmeyen “folklor eserleri”nin yönetmelik ile düzenlenmesinin kanun yapma tekniğine aykırı olması ve ayrıca “folklor eserleri” adı altında bir eser kategorisi olmadığına ilişkin bkz. GÖKYAYLA, K. Emre, “Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’na Göre İracı Sanatçı Kavramı ve İracı Sanatçının Hak Sahibi Olmasının Şartları”, Prof. Dr. Hüseyin Hatemi’ye Armağan, C. 1, İstanbul, 2009, s. 752 vd.

⁵⁸ TEKİNALP, s. 272.

⁵⁹ DIECKMANN, Albrecht, *Zur Mitwirkung der Lizenzfußballspieler bei der Vergabe von Fernsehrechten*, in: *Archiv für Urheber-, Film-, Funk- und Theaterrecht*, 1995, s. 35 vd.

⁶⁰ Begründung des Regierungsentwurfs zu §83 UrhG, UFITA, 1965, 461, 468 f.

⁶¹ SCHRICKER-KRUGER, §73 UrhG Rn. 11; SIEGFRIED, s. 14.

⁶² TEKİNALP, s. 271 vd.

⁶³ TROLLER, s. 352; SCHULZE, *Meine Rechte als Urheber*, s. 215; KUMMER, s. 138.

⁶⁴ TEKİNALP, s. 122.

edilebilir.⁶⁵ Kanaatimizce, bu istisnai durumlar haricinde, sporcular icracı sanatçı olarak nitelendirilemezler.

2. Organizatörler Bakımından

İcrayı organize eden müteşebbislerin yanında (FSEK m.80/A, b.7), icracı sanatçıların performans sergilemesini, ekonomik ve organizasyonel çabalarıyla sağlayan organizatörler de bağlantılı hak kapsamında değerlendirilebilir. Bu noktada çalışmamızda organizatör olarak yalnızca fonogram yapımcı ve film yapımcıları incelenecektir.

a. Fonogram Yapımcısı Bakımından

Kanun koyucu, fonogramı, “*sinema eseri gibi görsel-işitsel eserler içindeki ses tespitleri hariç olmak üzere, bir icrada yer alan seslerin veya diğer seslerin veya ses temsillerinin tespit edildiği ses taşıyıcısı fiziki ortam*” olarak tanımlanmaktadır (FSEK m.1/B.f). Fonogram yapımcısı ise gerekli yatırımlarla ses tespitini ilk kez yapan kimsedir. Yasal sorumluluk üstlenmiş olduğundan dolayı da fonogram yapımcılarına da bağlantılı haklar kapsamında koruma tanınmıştır⁶⁶.

Fonogram yapımcılarının, yapımcı sıfatıyla doğrudan kanundan doğan hakları olduğu gibi, eser sahibinden ve icracı sanatçıdan mali hakları kullanma yetkisini devraldıktan sonra da bazı haklara sahip olmaktadır (FSEK 80/B). Dolayısıyla bu devralmayla birlikte bağlantılı haklar kapsamında koruma hakkı doğmaktadır. Koruma hakkı kapsamındaki mali haklar ise tespitin, doğrudan veya dolaylı olarak çoğaltılması, dağıtılması, satılması, kiralanması ve kamuya ödünç verilmesi hususlarında izin verme veya yasaklama hakları, tespitlerin işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla umuma iletimine ve yenden iletimine izin verme hakları olarak kanunda sayılmaktadır (FSEK m.80/B.1).

Yukarıda izah edildiği üzere sporcular icracı sanatçı olarak kabul edilmediğinden, spor müsabakalarında organizatörlerin de fonogram yapımcısı olarak korunamayacağı değerlendirilmektedir⁶⁷.

Spor organizasyonlarında seyir zevkini ve heyecanı artırmak için müzik eserlerinin kullanılması sıkça tercih edilmektedir. Fakat kayıtlı müzik eserleri-

⁶⁵ FROMM / NORDEMANN, s. 1238; SCHULZE, *Die kleine Münze*, s. 213-215.

⁶⁶ TEKİNALP, s. 280.

⁶⁷ WALDHAUSER, s. 173.

nin yalnızca stadyum hoparlöründen çalınması bağlantılı hak kapsamında koruma sağlamaz. Ancak müzisyenlerin spor etkinliğine ek olarak koydukları bir programın veya etkinliğin dekoratif bir parçası olarak canlı performansların, bağlantılı hak kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği konusunda tartışma bulunmaktadır. Doktrindeki bir görüş, bağlantılı hak hükümlerinin dar yorumlanarak organizasyonla sınırlı olması gerektiğini ve korumanın öncelikli amacının esere aracılık etmek olduğunu savunmaktadır⁶⁸. Bu görüşe göre düzenlemenin amacı, yalnızca nitelikli organizatör performansı ile seyirci ve gösteri arasında oluşan etkileşimi korumaktır. Diğer bir görüş ise böylesi kısıtlama oluşturacak dar yorumun, kanun koyucu tarafından bilinçli olarak geniş kapsamlı düzenlenen hükümden çıkarılamayacağı yönündedir⁶⁹. Dolayısıyla bağlantılı hak korumasının canlı müzik performansını da kapsayacağını ifade etmektedir. Bununla birlikte, sağlanan koruma, spor etkinliğinin kendisini değil, sunulan müzik performansı gösterisini kapsamalıdır.

Kanun koyucunun amacı bu koruma ile organizatörlerin sanatsal gösterilerinden üçüncü kişilerin izinsiz yararlanma riskini güvence altına almaktır. Bununla beraber, organizatörün korunmaya değer ekonomik menfaati yalnızca, sunulan performans, etkinlikten bağımsız ve ayrı olarak kullanılabilir bir ürün oluşturduğunda korunabilir. Bir spor etkinliğinde, organizasyonun bir parçası olan müziğin tek başına bir ehemmiyeti bulunmamakta olup, müzik bir tür tamamlayıcı hizmet olduğundan bağlantılı hak koruması tesis edilemez.

b. Film Yapımcısı Bakımından

Bağlantılı haklar kapsamındaki bir diğer hak sahibi ise film yapımcısıdır. Film yapımcısı en kısa tabirle filmi üreten, film tespitini ilk kez yapan kişidir. Film yapımcısını koruma hakkı, tespiti yapılan film görüntülerinin hukuki niteliğinden bağımsız olarak, görüntü ve seslerin tespiti ile FSEK m.80/B.2 gereğince doğmaktadır. Hükme göre “*Fonogram yapımcısı, yurt içinde henüz satışa çıkmamış veya başka yollarla dağıtılmamış tespitlerinin aslının veya çoğaltılmış nüshalarının satış yoluyla veya diğer yollarla dağıtılması hususunda izin verme ve yasaklama hakkına sahiptir.*” Hükümün koruma konusu, finansal ve organizasyonel yatırımdır. Fonogram yapımcıya dair yapılan açıklamalar film yapımcıları için de geçerlidir⁷⁰.

⁶⁸ SCHRICKER-KRUGER, §81 UrhG Rn. 19.

⁶⁹ FROMM / NORDEMANN, §81.

⁷⁰ SULUK / KARASU / NAL, s. 123.

Uygulamada yayın dünyasının gelişmesiyle birlikte organizasyonel ve finansal yükümlülüklerin tamamının tek bir kişiye bırakılması oldukça nadir görülmekte olup daha ziyade ortak yapımlar ve özellikle sipariş yapımlar film yapımını şekillendirir⁷¹. Doktrinde film yapımının birden fazla kişi tarafından üstlenilmesi durumunda film yapımcısının belirlenmesi hususunda hangi kriterlerin belirleyici olduğu ise tartışmalıdır. Alman Federal Mahkemesi (*Bundesgerichtshof/BGH*) “*Triumph des Willens*” kararında⁷², film yapımcısının faaliyet alanına ait görevlerini belirleyerek bu faaliyetleri gerçekleştiren kişileri film yapımcısı olarak tanımlamıştır. Buna göre, film yapımcısı gerekli kararları uygulayan ve ekonomik sonuçlarından sorumlu olan girişimci kişi şeklinde tanımlanmıştır.

Spor etkinlikleri kapsamında, spor organizatörü spor etkinliğinin görüntülerin tespit edilmesinden sorumlu olduğu sürece, bir film üreticisi olarak kabul edilebilecek ve dolayısıyla hak sahibi olarak tanımlanabilecektir⁷³. Burada belirleyici olan müsabakaları görüntüleme hakkının kime ait olduğudur. Örneğin futbol müsabakalarının görüntülenme hakkı Türkiye Futbol Federasyonu tarafından ihale edilmekte ve ihaleyi kazanan firma görüntüleme hakkını elde etmektedir. Görüntüleme hakkını elde eden ve görüntülemeyi yapan kişi aşağıdaki şartları taşıması halinde film üreticisi haklarına sahip olacaktır.

(a) Sipariş İçerik Üretimi (Sipariş Yapımlar)

Sipariş üzerine üretim yapılması durumunda, hakim görüşe göre, spor organizatörünün film üretiminin finansmanını ve riskini üstlenmesi, sipariş amaçlı kurulan herhangi bir sözleşmenin kendi adına sonuçlandırılması ve yüklenicinin kendi talimatlarına tabi olması gerekir⁷⁴. Öte yandan, spor organizatörünün yalnızca organizasyonu yönetmesi ve sözleşmeleri kendi adına düzenliyor olması film yapımcısı sıfatını kazanması için yeterli olmayacaktır. Organizatör muhakkak ekonomik riski de üstlenmelidir. Zira bu şart kanunun koruma amacının bir gereğidir.

Ayrıca film yapımcısının belirlenmesinde organizasyonel (yüklenicinin) ve finansal (iş sahibinin) faaliyetlerin önceliği sorununun da ele alınması elzemdir. Fakat bu husus doktrinde tartışmalı⁷⁵ olup yapımcı (film eseri üreticisi) kavra-

⁷¹ SCHRICKER / LOWENHEIM, §94 UrhG Rn. 32.

⁷² BGH, UFITA, (1970) 313.

⁷³ FROMM / NORDEMANN, §88 UrhG.

⁷⁴ FROMM / NORDEMANN, §94 UrhG.

⁷⁵ SCHRICKER / LOEWENHEIM, §88, Rn. 32.33.

mının (*hersteller*) belirleyici kriteri olarak organizasyonel sorumluluğun baskın olduğunu savunan görüş çoğunluktadır⁷⁶. Dolayısıyla finansal destek sağlayan iş sahibi ile organizasyonel faaliyeti yürüten yüklenicinin farklı kişiler olması durumunda organizasyonel faaliyeti üstlenen yüklenici film yapımcısı olarak korunacaktır.

Kanuni düzenlemelerden yola çıkarsak, sipariş üretim, eser sözleşmesinin düzenlendiği TBK m.470 vd. hükümleri uyarınca ücret karşılığında bir film eserinin üretimi olarak kendini gösterir. Yüklenici, TBK m.470 uyarınca açık bir anlaşma olmasa dahi ücrete hak kazanır. Hüküm gereği yüklenicinin herhangi bir ekonomik riski yoktur. Öte yandan işveren, ticari hayatında üretim maliyetlerini telafi etmek zorundadır. Dolayısıyla işveren, izinsiz kullanım ve tecavüz riskleriyle karşı karşıya kalabilecek olup yükleniciye göre işverenin korunmaya daha çok ihtiyacı bulunmaktadır.

Değerlendirilmesi gereken bir başka husus ise yüklenicinin filme yaratıcı bir katkı vermesi halidir. Eğer ki yaratıcı bir katkıda bulunulmuşsa “ortak yapımcılık” hususunda bir değerlendirme yapmak gerekecektir. Yüklenici ekonomik riske katılırsa, film yapımcısı olmanın gereğini yerine getirmiş olacaktır. Bununla birlikte, riskin ölçüsü bakımından yüklenicinin ticari riske, yani filmin pazarlanmasında kar ve zararına katılması yeterli mi yoksa üretim sürecinde genel bir ekonomik riskin üstlenilmesi de mi gerekli midir?⁷⁷ Meydana getirilen yapımın, iş sahibi tarafından kabul edilmeme riski tek başına yeterli olmayabilir. Zira iş sahibi, yükleniciden kaynaklanan ayıplarda eseri kabul etmeme hakkına sahiptir. İşverenin kabule zorlanamayacağı durumda, bu riski yüklenicinin kendisinin üstlenmesi beklenir⁷⁸.

Ekonomik risk kapsamında götürü bedel kararlaştırılması, riskin yüklenici tarafından doğmasına sebebiyet verebilir. Çünkü önceden hesaplanması genellikle zor olan üretim maliyetleri, kararlaştırılan bedelden önemli ölçüde yüksek olabilir⁷⁹. Öte yandan, bu durum iş sahibinin maliyetlerini düşürür, böylece iş sahibinin riski azalırken yüklenicinin riski artar. Dolayısıyla götürü bedel kararlaştırılmasıyla ekonomik riski artan yüklenicinin, film yapımcısı sıfatı kazanmasına sebebiyet verebilir⁸⁰.

⁷⁶ FROMM / NORDEMANN, §94 UrhG.

⁷⁷ SCHRICKER / LOEWENHEIM, §88, Rn. 33.

⁷⁸ WALDHAUSER, s. 207.

⁷⁹ WALDHAUSER, s. 207.

⁸⁰ WALDHAUSER, s. 208.

Spor alanında “sipariş yapım” terimi her ne kadar yaygın olmasa da bağlantılı hakların korunması çerçevesinde kullanılan terminolojiye uygundur. Spor etkinliklerinin etkileyici reklam gücü, asıl amaç olan sportif performans kıyaslamasının önüne geçmekteyse de bu reklamlar ile medya kuruluşlarınca spor etkinliklerine duyulan talep artmaktadır. Artan talep ve ihtiyaç zamanla “sipariş spor yapımları” yoluyla karşılanmaktadır. Bu durum özellikle “sokak etkinlikleri”nde görülmektedir⁸¹. Spor etkinliklerinin düzenlenmesi için zaman zaman üçüncü taraflar da görevlendirilebilmektedir. Etkinliği düzenleyen organizatör, finansal riski üstlenip organizasyonel yükümlülükleri üçüncü kişilere devredebilirler. Organizasyonel ve finansal sorumluluk arasında tam bir ayırım olduğu hallerde, iş sahibi organizatör olarak nitelendirilmelidir. Etkinliğin yürütülmesinde sahip olduğu söz hakkı dolayısıyla iş sahibi organizasyonun işleyişine dair büyük etkiye sahip olmasına rağmen, üretimin bir parçası olan yüklenici de elbette ki bazı tasarrufları üstlenebilir. Dolayısıyla film yapımcısının belirlenmesinde her somut olay için bu kriterler ayrıca değerlendirilmelidir.

(b) Ortak İçerik Üretimi (Ortak Organizatörlük)

Birden fazla kimsenin, aynı anda, yayın haklarının orijinal sahibi bağlamında bir spor organizatörü olarak değerlendirilmesi prensip olarak mümkündür. Ortak yapım olarak nitelendirilen bu müessese ile iki veya daha fazla kişinin bir spor etkinliğini birlikte gerçekleştirmeyi üstlendikleri ve taahhüt ettikleri anlaşılmaktadır. Bunun için klasik bir ortak üretim olması gerekmemekte, aksine, bir sözleşme düzenlemesi olmasa dahi kişiler, organizatör kavramının temel kriterlerini içeren faaliyetleri gerçekleştirebilmektedirler.

Sözleşmenin taraflarının film yapımcısı haklarına sahip olabilmeleri için, her birinin bireysel olarak organizasyonel ve finansal faaliyetlerde belirleyici rol oynamaları, tüm ortakların önemli kararları birlikte almaları, finansman ve riski kümülatif olarak paylaşmaları gerekir⁸². Fakat organizasyonel ve finansal katılım noktasında “ilgili organizatörlük işlevlerini üstlenmek⁸³” veya “önemli faaliyetlerde belirleyici katılım veya en azından katılım⁸⁴” ibareleri zikredilmekteyse de bu katılımların ne ölçüde paylaşılması gerektiği mevzuat ve öğretide henüz açıklığa kavuşturulmamıştır. Kanaatimizce, ortak yapımlarda film yapımcı-

⁸¹ Örneğin; Redbull Uçuş Günü, Half Court Sokak Basketbol Turnuvaları.

⁸² SCHRICKER / LOEWENHEIM, §88, Rn. 36.

⁸³ FROMM / NORDEMANN, §81 UrhG Rn. 2.

⁸⁴ SCHULZE, *Mein Recht als Urheber*, s. 258.

sı sıfatının belirlenmesinde organizasyonda somutlaşan değerlerin, etkinliği planlayan ve gerçekleştiren kişiye ait olduğu kabul edilmeli ve bu bir rekabet kuralı olmalıdır. Bu bağlamda ekonomik risk tek başına, şirket üzerindeki hakimiyetin belirleyici göstergesi olmasa da etkisi yüksektir. Film yapımcısının belirlenmesinin zorluğu, farklı ve çok sayıda spor/organizasyon olanaklarının varlığı ve buna bağlı olarak da somut olayların farklılık göstermesinden kaynaklanmaktadır.

Organizasyonel veya finansal sorumluluklardan hangisinin belirleyici olduğunun tespitinde, faaliyetin yürütülmesi bakımından gereklilikleri değerlendirilmelidir. Belirtmek gerekir ki her iki kriterin de aynı ölçüde uygulanması gerekmemektedir. Örneğin, kar ve zarara daha fazla katılım, daha az organizasyonel katılımı telafi edebilir.

Birden fazla kişi organizatör sıfatına sahipse bu kişiler, organizatöre tanınan hakların ortak sahipleri olacak ve dolayısıyla hukuki bir topluluk olarak sınıflandırılacaklardır. Eser sahiplerinin birden fazla oluşu durumunda eser sahipleri arasındaki birliği düzenleyen FSEK m.10 kıyas yoluyla film yapımcıları için de uygulanabilir. FSEK m.10/2'ye göre eser sahipleri birliğine adi ortaklık hükümleri uygulanır.

Günümüzde medya sektörü, artan grup şirketlerle piyasa faaliyetlerinin bütünleşmesi ve bireysel grupların yetki ve görev alanlarının genişletilmesi ile yeniden şekillenmektedir. Bunun bir sonucu olarak da spor organizatörlerinin, düzenledikleri spor etkinliklerinin hem yapımcılığını hem de etkinlikleri kendi (Pay-TV) kanallarında yayınlamak suretiyle yayıncılığı bir arada gerçekleştirdikleri görülmektedir. Bahsedildiği şekilde birden fazla faaliyet alanının birleştirilmesi hukuki bir tartışmayı da beraberinde getirecektir.

Yayın ve yapım faaliyetlerinin birleşmesinin hem ekonomik hem de hukuki açıdan faydalı olduğu genel kabul gören bir görüştür. Keza bu sayede televizyon görüntüleri daha kapsamlı bir pazarlama konsepti ile sponsorlara sunulabilecek ve aynı zamanda organizatöre, muhtemel fonogram yapımcı (FSEK m.80/B), yayıncı kuruluş (FSEK m.80/C) ve film yapımcısı (FSEK m.80/2) kapsamında koruma hakkı sağlanabilecektir. Ayrıca, üretilen ses ve görüntüler bir film ya da sinema eseri (FSEK 5) veyahut en azından FSEK m.84'e dayanılarak korunan "işaret, resim ve sesler" kapsamında değerlendirilebileceğinden ötürü görüntü ve ses kayıtları bakımından film eserlerine benzer koruma hakkı (FSEK m.84) da organizatöre tanınabilecektir.

3. Yayıncı Kuruluşlar Bakımından

Bağlantılı haklar kapsamında, fonogram yapımcı ve film yapımcılarından sonra değerlendirilmesi gereken hususlardan bir tanesi de elbette ki yayın kuruluşlarıdır. Yayın, radyo, televizyon ve benzeri kuruluşlardan siyasal, toplumsal, ekonomik, kültürel, spor gibi içeriklere ilişkin haber, yorum veya programların nakledilmesi olarak tanımlanabilir. Yayın hem ürün hem de o ürünün iletilmesi için kullanılan bir kavramdır. Bahsi geçen ürünler genellikle eser niteliği taşımaları dahi bağlantılı hak kapsamında korunabileceklerdir. Yayın kuruluşlarının yayınlar üzerinde doğrudan yasadan kaynaklı hakları olduğu gibi, mutlak hak sahibi oldukları düşünüldüğünde, ilgili eser sahibinden, icracı sanatçıdan veya fonogram yapımcıdan izin alınması da gerekmektedir. Bu iznin niteliğine göre de yayıncı mutlak hak veya mutlak kullanma hakkı edinir.

Yayıncı kuruluş bazen FSEK m.18/1 anlamında eser sahibi olarak eser üzerinde haklara sahip olabilir, bazen bir film yapımcısı olarak bağlantılı hak sahibi olabilir, bazen de yalnızca yayının sahibi olabilir. Örneğin FSEK m.80/C.1 hükmü bentlerinde, yayıncı kuruluş olan radyo-televizyon kuruluşlarının yayını iletme, çoğaltma ve dağıtma, umuma iletilmesine izin verme ve yasaklama haklarına sahip olduğu düzenlenmiştir.

Yayıncı kuruluşun tespitinde esas olan, yayın konusunun yayıncıya ait olup olmamasından bağımsız olarak yayının ekonomik ve organizasyonel sorumluluğudur⁸⁵. Spor etkinliklerinde organizatörler genellikle yayın işlerini yayıncı kuruluşlara bırakırlar, zira bunlar spor müsabakasının yayınlanmasına yönelik organizasyona sahip değildirler; bu nedenle yayın faaliyetinin ekonomik ve organizasyonel sorumluluğunu bir başka yayıncı kuruluş üstlenir. Dolayısıyla istisnai durumlar dışında spor organizatörünün yayıncı kuruluş olarak değerlendirilmesi mümkün değildir⁸⁶.

Spor etkinlikleri global olarak yayınlanırken, genellikle ev sahibi ülkede yayın haklarına sahip yayıncı, görüntüleri üretir ve yayınlar⁸⁷. Sinyal yabancı yayıncılara sağlanır ve onun tarafından hedef ülkede özel olarak yayınlanır. Hal böyle olmakla birlikte örneğin, bir futbol maçında canlı yayında sinyalin iletilmesi bakımından münhasır haklara kimin sahip olduğu tartışmalı bir konudur.

⁸⁵ FROMM / NORDEMANN, §87 UrhG Rn. 4.

⁸⁶ Bir yayıncı kuruluşun spor organizatörü rolünü üstlenmesi veya spor organizatörünün gerçekleştirmiş olduğu etkinliği kendi kanalı ile yayınlaması durumu istisnayı oluşturmaktadır.

⁸⁷ Örneğin, Türkiye’de Süper Lig ve TFF 1. Lig yayın içerikleri, Digiturk beIN MEDIA GROUP tarafından üretilir.

Hakim görüş, yayın hakları sahibi şirketi hak sahibi olarak görürken⁸⁸, karşı görüş ya tek başına yeniden yayın yapan kuruluş (yeniden iletim yeni bir yayındır görüşünden hareketle⁸⁹) için ya da her iki kuruluş⁹⁰ için bağlantılı hak korumasını kabul eder. Belirtmek gerekir ki, üçüncü kişiler tarafından kayıtların ihlal edilmediği, izinsiz yayın yapılmadığı ve fakat izinsiz şekilde görüntü veya ses iletimi veya yayını yapılması durumunda bu koruma hükmüne dayanılamayacaktır⁹¹. Zira korumanın konusu somut yayıncı tarafından oluşturulan yayınlardır ve zikredilen durumda yayıncının yayınlarına bir müdahale bulunmamaktadır. Başka bir ifadeyle, müsabakanın düzenlendiği alandan izinsiz yayın yapılması durumunda yayıncı kuruluşun haklarına değil, spor organizatörünün hakları ihlal edilmiş olur. Böyle bir durumda yayıncı kuruluşun yalnızca haksız rekabet hükümlerine dayanarak bir hak iddia edebileceği kanaatindeyiz.

D. Spor Performans Görüntülerinin Değerlendirilmesi

Her nevi ilmi, öğretici veya teknik mahiyette olan veya günlük olayları tespit eden filmler, eser niteliğini haiz olup, sair kanuni şartları da taşımak kaydıyla “sinema eseri” olarak FSEK m.5 kapsamında korunmakta iken, eser niteliğine sahip olmayan diğer filmlerde ise ilk tespit ile FSEK m.80-81 kapsamında bağlantılı hak himayesiyle korunacaktır⁹².

Spor etkinliklerinin kayıtlarının FSEK m.2 kapsamında film eseri olarak kabul edilip edilmeyeceği hususunda değerlendirme yapılması gerekmektedir. Gerçek olayları olduğu gibi aktarma ve yansıtma işlevi gördüklerinden ötürü bu görüntüler, tespiti yapan kişinin fikri çabasının ürünü değildirler. Dolayısıyla spor etkinlikleri görüntüleri bakımından eser koruması gündeme gelmeyecek, şartlarının oluşması ile bağlantılı haklar veya haksız rekabet hükümleri kapsamında bir koruma sağlanacaktır. Böylelikle bir tespit ve çoğaltma söz konusu olduğunda, bunu tespit eden ya da çoğaltanın rızası dışında üçüncü kişiler tarafından kopya edilmesi, çoğaltılması, yayılması halinde haksız rekabete ilişkin hükümler uygulanacak ve Türk Ticaret Kanunu (TTK) m.56 vd. hükümlerine başvurulacaktır.

⁸⁸ SCHRICKER / LOEWENHEIM, §87 UrhG Rn. 16.

⁸⁹ MÖHRING / NICOLINI §87 UrhG Rn. 4.

⁹⁰ FROMM / NORDEMANN, §87 UrhG Rn. 7.

⁹¹ ABAD kararı için bkz; VII. Karşılaştırmalı Hukuk Bakımından Değerlendirme.

⁹² TEKİNALP, s. 127.

Doktrindeki bir görüşe göre, spor etkinliğinin aktarılmasında olayın yalnızca olağan kamera teknikleriyle mi yansıtıldığı yoksa yorumlayıcı bir kamera yönetiminin mi kullanıldığı önem arz etmektedir. Zira etkinlik ve müsabakalarda kamera perspektiflerinin doğru seçilmesi, kritik pozisyonlara odaklanması ile hususiyet taşıyan bir eser meydana getirebileceği kanaati mevcuttur. Bu görüşe göre, spor etkinliklerinin bireysel olarak kaydedilmesi veya canlı olarak iletilmesi durumunda, kamera kontrolü, montaj, düzenleme, açıların ayarlanması ve önemli yönlerin seçilmesi yoluyla veya belki de spikerin sesli yorum yoluyla, bir spor röportajının görsel-ışitsel dizisinin yeterli fikri yaratımı kazanıp kazanmayacağı ve böylece bir film eseri olarak nitelendirilebileceği hususlarının tümü göz önünde bulundurulmalıdır.

E. Ek Performansların Değerlendirilmesi

Günümüzdeki haliyle spor etkinlikleri artık yalnızca spor müsabakalarından oluşmayan, aynı zamanda müzikal gösteriler, animasyonlar ve rakip sporcu veya takımların görsel ve müzikal şöenle sahneye çıkması gibi çeşitli etkinliklerden oluşan büyük ve kitlesel etkinliklerdir⁹³. Spor organizatörleri, spor etkinliklerinin çekiciliğini artırmak amacıyla ek performanslara başvurmaktadırlar. Örneğin Amerika Birleşik Devletleri'nde özellikle futbol ve beyzbol müsabakalarında bu etkinliğin yanı sıra destekleyici, ek programlar organize edilmektedir⁹⁴. Bu ek programlara örnek olarak spor etkinliğinden önce stadyumda eğlenciyi artırmaya yönelik müzik grupları veya ponpon kızların sahne alması, yiyecek ve içecek standları, yürütülen çeşitli yarışmalar ve çekilişler gösterilebilir. Sporcuların sahada klasik dizilimi yerine, oyuncuların tek tek giriş yapması ve buna lazer gösterisi, spot ışığı ve tanıtım müziklerinin eşlik etmesi, gollerde veya kazanılan sayılarda kışkırtıcı müzikler çalınması, önemli derbi maçları öncesi stadyum seyircileri tarafından koreografi hazırlanması, çeşitli görsel efektler ve çizimler sergilenmesi örneklerinde de görüldüğü üzere izleyicilerin katılımını artırmak amacıyla her geçen gün çeşitli animasyonlar ve yeni formatlar üretilmektedir⁹⁵.

Bu noktada ilk olarak, ifade edilen ek performanslar bağlamında bir spor etkinliğinin şekillendirici veya tekrarlayan unsurların hukuki olarak ne ölçüde korunacağı incelenmeli ve bu inceleme sırasında, spor etkinliklerinin kompleks

⁹³ HELBIG, s. 35.

⁹⁴ OSTERWALDER, s. 214; HELBIG, s. 35: “Bir spor tkinliğinin dekoratif bir parçası olarak canlı performansların, §81 UrhG kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği tartışma konusudur.”

⁹⁵ WALDHAUSER, s. 215.

bir eser olarak kabul edilip edilemeyeceği veya bir etkinlik konseptinin FSEK kapsamında korunup korunmayacağı hususu ele alınmalıdır⁹⁶.

FSEK m.8'deki “*Eserin sahibi onu meydana getirendir*” hükmü ile yaratıcı prensibin (*Schöpferprinzip*) geçerli olduğu ifade edilmektedir. Bu ilkeye göre, spor etkinliklerinde somutlaşan münferit unsurların çoğunda, organizatör en fazla bağlantılı hakları kullanabilecektir⁹⁷. Bu bakımdan organizatör, yalnızca eser sahibi hakları açısından değil bağlantılı haklar bakımından değerlendirilebilir.

1. Spor Kurallarının Değerlendirilmesi

Öncelikle belirtmek gerekir ki spor etkinliklerinde kurallar, rekabetçi sporun kurucu unsuru olarak kabul edilmektedir. Zira hemen hemen tüm spor etkinlikleri belirli kurallar kümesi çerçevesinde icra edilmektedir. Etkinliğin icrası için organizatörün, ilgili ulusal veya uluslararası spor federasyonunun kurallarını kabul etmesi gerekmekte olup yalnızca spor etkinliğinin işleyişine ilişkin kuralları (turnuva kuralları gibi) değiştirme yetkisi bulunmaktadır⁹⁸.

Organizatörün yeni bir sporu hayata geçirmesi veya mevcut bir sporu değiştirmesi durumunda, yeni ve bağımsız bir kurallar kümesi oluşturulur. Belirlenen kurallar, genel itibariyle FSEK m.2 kapsamında dil ve yazı ile ifade olunan eserler olarak kabul edilebilir. Spor kurallarının FSEK kapsamında korunan eserler olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği, Türk yargı ve içtihatlarında daha önce gündeme gelmemekle beraber Alman Mahkemeleri nezdinde de şimdiye kadar yalnızca bir defa yargılama konusu yapıldığı görülmektedir⁹⁹. Örneğin “*Royal and Ancient Golf Club of St. Andrews*” ve “*United Golf Association*”ın golf kuralları ve bunların Alman Golf Federasyonu tarafından Almanca yazıya dökülmüş çevirisi dava konusu olmuştur. Somut uyuşmazlıkta, davacı tarafça üretilmiş golf kurallarının adımlarla anlatıldığı bir videoda bahsi geçen kuralların, davalı Alman Golf Federasyonu tarafından çevrilmesi ve kitap şeklinde yayınlanıp kullanılmasının ihlali teşkil edip etmediğine ilişkin bir tespit davası açılmıştır. Frankfurt Yüksek Mahkemesi (Frankfurt OLG), hem golf kurallarının içeriğinin hem de sunuş biçiminin eser olamayacağını belirterek telif hakkı korumasını reddetmiştir¹⁰⁰.

⁹⁶ WALDHAUSER, s. 215.

⁹⁷ OSTERWALDER, s. 208; WALDHAUSER, s. 214.

⁹⁸ WALDHAUSER, s. 98.

⁹⁹ Karar için bkz. WALDHAUSER, s. 98, OLG Frankfurt ZUM 1995, 795.

¹⁰⁰ OLG Frankfurt ZUM 1995, 795.

Doktrinde eser içeriğinin korunacağı kabul edilmekle beraber¹⁰¹, toplumsal ortak değerlere katkıda bulunulduğu ölçüde istisnalar getirilmesi gerektiği düşünülmektedir¹⁰². Bu bakımdan bilimsel teoriler, öğretiler ve keşiflerin koruması da kısıtlanmaktadır. “*Golf kuralları-Golfregeln*” davasında, doktrinin büyük bir kısmı gibi Alman Mahkemesi de içerik korumasının sınırlandırılmasını öngörmüştür. Buna göre oyun kuralları, “oyun fikri” olarak yalnızca insan zihnindeki kurallar olarak tanımlanıp koruma kapsamına alınmamaktadır.

Spor kurallarının koruma altına alınmamasının temelinde, spor faaliyetinin kamusal bir faaliyet oluşu ve dolayısıyla spor türleri, unsurları ve oyun biçimlerinin herkes tarafından kullanılabilir şekilde bırakılması gerektiği düşüncesi yatmaktadır¹⁰³. Bir başka ifadeyle, kuralların koruma kapsamı dışında bırakılması ile bir başka spor etkinliğinde kullanılmasına imkan sağlanmaktadır. Ayrıca, günümüzde fiziksel aktivite olanakları büyük ölçüde tüketilmiştir¹⁰⁴. Bu sebeple yeni bir spor türünün genellikle var olan unsurlara dayanması kaçınılmaz olacak ve bunların kombinasyonundan meydana gelen yeni spor türleri de özgün olmayacaktır. Dolayısıyla spor kuralları üzerinde telif hakkı kapsamında hak iddia edilememekte ve dahi bu kurallar, FSEK kapsamında korunan eserlerin dışında bırakılmaktadır¹⁰⁵.

2. Müzik Performanslarının Değerlendirilmesi

Müzik, ticari spor etkinliklerinde, etkinliğin arka planı ve sunumunda önemli bir unsur olarak karşımıza çıkar. Özellikle melodi veya kısa şarkı parçalarının müsabakalarda gol ve kazanılan sayıya göre atmosferi artıran bir etkiye sahip olduğu söylenebilir. İzleyicileri eğlendirmek amacıyla müsabaka öncesinde, devre aralarında, molalarda veya etkinliğin sonunda müzik performanslarından faydalanılmaktadır.

Müzik eserleri, bir düşünce veya duyguyu aktarmak amacıyla seslerin ifade aracı olarak kullanıldığı ürünlerdir¹⁰⁶. Sesin kaynağından ziyade ton dizilerinin

¹⁰¹ FROMM / NORDEMANN, §2 UrhG Rn. 28, Alman Telif Hakkı Kanununun gerekçesinden (§2 UrhG BTDrucks. IV/270) alıntı yaparak eser kavramını “İçerik veya biçimiyle yeni bir şeyi temsil eden ürünler” şeklinde algılamaktadır.

¹⁰² ULMER, s. 120.

¹⁰³ FROMM / NORDEMANN, §2 UrhG, Rn. 33.

¹⁰⁴ WALDHAUSER, s. 101.

¹⁰⁵ WALDHAUSER, s. 100: “*Oyun fikri kavramın kendisi gibi insan zihinde oluşmuş bir fikir olarak korunmaz. Belirli bir formda algılanabilir olması beklenir.*”

¹⁰⁶ SCHRICKER / LOEWENHEIM, s. 147; TEKİNALP, s. 123.

ritmik uyumu önem taşımaktadır. Fakat örneğin trafik kazalarının¹⁰⁷ veya stad-yumdaki izleyicilerin çığlıkları gibi doğal gürültülerin toplanmasıyla oluşan ses dizileri insanın fikri çabasının sonucu olmadığı için eser niteliğini haiz değildir. Müzik eserlerinin nitelendirilmesi, sanat eleştirmenlerinin işi olmakla beraber hususiyet seviyesi oldukça düşük tutulmalıdır¹⁰⁸. Basit ses dizileri, tanıtım melodileri, bir şarkının parçaları, hatta bir jingle dahi temelde müzik eseri olarak korunabilir.

Eser sahibi, münhasıran eserini umuma arz etme¹⁰⁹, çoğaltma, kullanma haklarına sahiptir. Kamuya sunma yetkisi eser sahibi ile onun yetki verdiği üçüncü kişilere aittir. Bu nedenle, organizatörün telif hakkıyla korunan eserleri kullanabilmesi için, kullanım yetkisi anlaşması ile eser sahibinin onayını alması gerekmektedir. Fakat elbette ki söz konusu yetki sınırlaması kaynağını kişilik haklarından almakta olup bu anlaşmanın da sınırları bulunmaktadır. Umuma sunma veya yayınlamanın eser sahibinin şeref ve itibarını zedelemeyecek nitelikte olması gerekmektedir. Aksi takdirde eser sahibi yetkiliyi hakkı kullanmaktan men edebilir.

Spor etkinlikleri alanında yetki sınırının aşılması, müziğin sadece arka plan için kullanılmadığı, özellikle etkinlikle veya katılan sporcularla kasıtlı olarak ilişkilendirildiği durumlarda ortaya çıkmaktadır¹¹⁰. Örneğin, ünlü Rus boksör Henry Maske'in, beş dünya şampiyonasında da boks arenasına giriş yaparken "O Fortuna" isimli müziği kullandığı somut olayda, müzik Henry Maske'in koro parçası ile o kadar bütünleşmiş hale geldi ki, boks maçlarının televizyonda duyurulması, tanıtılması ve sporcunun talk şovlara çıkışı gibi sair olaylarda dahi "O Fortuna" eşlik etmekte idi¹¹¹. Fakat Alman besteci Carl Orff's, *Carmina Burana* olarak bilinen koleksiyonunun bir parçası olan "O Fortuna"nın Henry Maske tarafından kullanımını, eser sahibinin eser üzerindeki hususiyetini kaldırdığı gerekçesiyle yasaklandı¹¹². Zira olayda müzik ile sporcu şahıs arasında kasıtlı olarak ileri düzeyde bir bağlantı kurulmuş olduğundan yetki sınırının

¹⁰⁷ TEKİNALP, s. 124; FROMM / NORDEMANN, s. 157.

¹⁰⁸ SCHRICKER / LOEWENHEIM, s. 149.

¹⁰⁹ TEKİNALP, s. 164: "Umuma arz, münhasıran aleniyete kavuşturulması olarak tanımlanmaktadır. Başka bir ifade ile eser sahibi tarafından veya onun onayı ile üçüncü kişilerin veya toplumun bilgisine sunulması, umuma arzdir. Alenileştirme ise eserin yayınlanması ile olur. Eser sahibinin rızası ile umuma arz edilen eser alenileşmiş sayılır."

¹¹⁰ RUSS, Christian, *Das Lied eines Boxers, Grenzen der Rechtswahr*, 1995, s. 34; Yazar müzik parçasının artık sporcu ve organizatörün kişisel markası olma yoluna gittiğini ifade etmektedir.

¹¹¹ Örnek için bkz. RUSS, s. 32.

¹¹² Karar için bkz. RUSS, s. 32.

aşıldığı görülmektedir. Spor etkinliklerinde müziğin kullanımını arka planda kaldığı ve yetki sınırı aşılmadığı sürece herhangi bir uyuşmazlık yaşanmayacaktır. Zira böyle bir durumda, bahsi geçen müzik eserlerinin kullanımına ilişkin eser sahibinin ayrıca onayı alınmış ve dahi hususiyeti de varlığını sürdürmüş bulunmaktadır.

FSEK m.16, eser üzerindeki değişiklikleri sistematik olarak eser sahibinin izni ile yapılabilecek değişiklikler ve izni olmaksızın yapılabilecek değişiklikler olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Bu bakımdan, işlenme, çoğaltma, temsil veya yayın tekniği icabı gerekli görülen değişiklikler (örneğin ölçüyü aşan bir gazete makalesinin kısaltılması) eser sahibinin izni olmaksızın yapılabilir¹¹³. Spor etkinliklerinde de müzik eserinin bölünmek suretiyle bir kısmının, yalnızca sporcunun hareketli oyununu veya etkinliğin bir bölümünü desteklemek için kullanılması durumunda eser sahibinin iznine tabi olmayacağı kanaatindeyiz.

Temel olarak, spor etkinliğinin öncesinde, sonrasında veya molalar sırasında müzik eserinin kullanılması, eserin genel mahiyetini değiştirebilecek bir durum teşkil etmez¹¹⁴. Öte yandan, müzik eseri etkinliğin ayrılmaz bir parçası haline gelirse, eser sahibi haklarının ihlali olduğunu kabul etmek gerekir¹¹⁵. Konuya dair FSEK m.16/3: “*Eser sahibi kayıtsız ve şartsız olarak yazılı izin vermiş olsa bile şeref ve itibarını zedeleyen veya eserin mahiyet ve hususiyetlerini bozan her türlü değiştirilmeleri menedebilir.*” ifadesi ile hak ihlali durumunda eser sahibine men yetkisi tanınmaktadır.

Örneğin “*Henry Mask*” davasında, dünya boks şampiyonunun ringe çıkışı ile bağlantılı olarak, eserin tamamı (*Carmina Burana*) kullanılmaksızın salt müzik eseri parçasının (*O Fortuna*) kullanılması değişikliğe sebebiyet vermektedir¹¹⁶. Ayrıca eserin bütününden koparılan kısmın, başka bir olayla bağlantı hale gelmesi genel mahiyetinin bozulması anlamına gelmektedir¹¹⁷. Organizatör veya sporcunun müziği bir tür “tanıtım melodisi” olarak, bir başka ifadeyle kendini tanıtmamanın bir aracı olarak kullanması halinde eserin itibarı ve bütünlü-

¹¹³ TEKİNALP, s. 172.

¹¹⁴ Müzik eserinin mahiyetinde değişiklik arz edecek husus için bkz. MÖHRING / NICOLINI, s. 254; Panayırılarda düzenlenen korku tüneline kilise müziğinin kullanılması.

¹¹⁵ SCHULZE, *Meine Rechte als Urheber* s. 198: “*Her besteci, eserinin bir reklam filminde, defilede, sahne gösterisinde, korku filminde veya eserinin genel izlenimini şekillendirilecek tasarım araçları içinde eşlik etmesini istemez.*”

¹¹⁶ RUSS, s. 32.

¹¹⁷ WALDHAUSER, s. 103.

ğü tehlikeye girmektedir¹¹⁸. Böylelikle eser, organizatörün veya sporcunun akustik markası olma tehlikesiyle karşı karşıya kalabilir. İzleyicilerin müzik eserini bu olayla veya “Boksörün Marşı” olarak ilişkilendirmesi durumunda eser sahibinin hususiyeti yitirilir¹¹⁹. Bir müzik eserinin bir defaya mahsus olmaksızın, sürekli kullanılması ve bu eserin bir sporcu veya bir spor etkinliğine özgülenecek şekilde ilişkilendirilmesi, eser sahibinin hususiyetini ortadan kaldıracaktır¹²⁰. Neticeten, bir spor etkinliği çerçevesinde müzik eserlerinin anlatıldığı şekilde kullanılması için yetki verilmesi yeterli değildir, bunun yerine yazardan veya bu konuda yetkili kişiden uygun bir kullanım izni de alınmalıdır.

Spor etkinlikleri yayın esnasında mümkün olduğunca izole bir sunum yapılmaya çalışılsa da arka plandaki gürültülerin iletimi engellenememektedir. Şüphesiz ki stadyumda oynatılan müzik de yayın ile alıcılara sunulmaktadır. Müzik eserlerinin radyo veya televizyon vasıtasıyla iletilmesi, FSEK m.25 kapsamında incelenmelidir. Hükme göre umuma iletim bir eserin radyo, televizyon, uydu ve kablo gibi telli ve telsiz araçlarla yayın yapan bir kuruluş tarafından iletilmesidir¹²¹. FSEK m.25/1’de eser sahibine umuma iletim hakkı tanınmakla beraber maddenin ikinci fıkrasında umuma iletim yoluyla eserin dağıtılmasının ve sunulmasına izin verme ve yasaklama yetkisi tanınmaktadır¹²².

Ayrıca, spor etkinliğinin kaydedilip görüntü veya ses dizilerinin tekrarlanabilir bir şekilde nesneleştirilmesi durumunda FSEK m.22 anlamında bir çoğaltmanın¹²³ varlığı kabul edilmelidir. Çoğaltma, eserin aynen tekrarlanmasını ve maddi bir varlık olarak tekrarlanacak şekilde nesneleştirilmesini sağlayan teknik bir işlemdir¹²⁴. Çoğaltma işlemi yalnızca aynının üretilmesini değil eserin kopyalanması, kaydedilmesi, depolanmasını da kapsamaktadır. FSEK m.22’ye göre, bir eserin aslını veya kopyalarını çoğaltma hakkı münhasıran eser sahibine tanınmıştır¹²⁵. Dolayısıyla bir spor etkinliği kapsamında oynatılan müzik eserlerinin kopyalanması, kaydedilmesi, eser sahibinin çoğaltma hakkının ihlalini oluşturabilecektir. Buna karşılık FSEK m.37, haber mahiyetinde ve bilgilendir-

¹¹⁸ WALDHAUSER, s. 105.

¹¹⁹ RUSS, s. 34.

¹²⁰ WALDHAUSER, s. 106.

¹²¹ TEKİNALP, s. 193.

¹²² TEKİNALP, s. 195.

¹²³ Çoğaltma kavramı için bkz. TEKİNALP, s. 184.

¹²⁴ TEKİNALP, s. 184.

¹²⁵ TEKİNALP, s. 184.

me kapsamında FSEK kapsamında korunan eserlerin görüntü ve seslerinin alınmasını mümkün kılmıştır¹²⁶. Bu şekilde alınmış parçalar radyo ve televizyon aracılığıyla, öngörülen ölçüde çoğaltılabilir, dağıtılabilir ve yayınlanabilir. Önemli olan nokta haberin veya bilgilendirmenin konusunun, eserin kendisi değil, güncel bir olayla bağlantısı sebebiyle eserin bir parçası olması gerektiğidir. Bu husus hükmün ön koşuldur. İstisna niteliğinde bir muafiyet sağlaması bakımından dar yorumlama yapılarak kısa süreli haber yayınları koruma kapsamına alınmaktadır. Fakat spor etkinliği yayınları söz konusu muafiyet kapsamında değerlendirilemez.

3. Spiker Performanslarının Değerlendirilmesi

Özellikle klasik rekabetçi sporlarda, spor etkinliklerine bir stadyum spikeri eşlik eder. Bu süreçte spikerin faaliyetleri, genellikle sporcuların takdim edilmesi, sayı yapan oyuncuların belirtilmesi ve oyun hakkında bilgi sunulmasıyla sınırlıdır. Esasında spikerin görevi izleyicilerin eğlencesini ve ruh halini yükseltmeye odaklanmaktır. Dil ile ifade olunan eserlerin bir alt türü olan konuşmalar, eser unsurlarını bünyesinde barındırdıkları sürece¹²⁷ FSEK m.2/1'e göre eser olarak korunmaktadır. Bu koruma söyleşi ve röportajları da kapsamaktadır¹²⁸.

Belirtmek gerekir ki bu konudaki yargı içtihatları oldukça az sayıdadır. Alman Federal Mahkemesinin bir yarışmada sunucunun dil ile ifade edilen eserinin korunabilirliği üzerine bir kararı bulunmaktadır¹²⁹. Alman Federal Mahkemesine göre, bu tür bir dil çalışmasının, hususiyet taşıyan bir eser olarak nitelendirilebilmesi için sunucunun soru ve cevapları ilgi çekici olmalı, sorular arası geçişlerde yorum yaparak bağlantı kurabilmelidir. BGH "*Quizmaster*" kararında¹³⁰, sunucunun espri yoluyla hayal gücü ve mizahi aktarımlarda bulunarak izleyiciye hitap ettiğini ve özel bilgilerle konuşmayı zenginleştirdiğini tespit etmiştir.

Bu argümanlar doğrultusunda sunucuların, spor muhabirlerinin ve spikerlerin salt bilgi iletişimine ek olarak, izleyicileri uygun, esprili ifadelerle eğlendirmek ve özellikle taraftarları veya bireysel yarışmacıları neşelendirmek için teş-

¹²⁶ TEKİNALP, s. 149.

¹²⁷ FROMM / NORDEMANN, §2 Rn. 72; Yazarlara göre, röportajlar müzakere türünde veya ele alınan konunun eleştirel değerlendirmesinde bireysel bir imza taşıyorsa, fikri haklar korumasından yararlanır.

¹²⁸ SCHRICKER / LOEWENHEIM, §2 s. 57.

¹²⁹ BGH, 1981, 2055 "*Quizmaster*". (Karar için bkz. WALDHAUSER, s. 109).

¹³⁰ BGH, 1981, 2055 "*Quizmaster*".

vik etmeleri mümkündür. Fakat spor spikeri ve muhabirlerinin hususiyetlerini yansıtmaları için tasarım özgürlükleri oldukça sınırlıdır. Genel itibariyle faaliyetleri takım oyuncularının sıralaması, örneğin golcülerin belirtilmesi gibi standart görevlerle sınırlıdır. Sunucular, konuğuna rehberlik edip yönlendirerek program esnasında merkezi bir rol oynarken, spor spikeri yalnızca etkinliğin sunumunu destekleyici bir işlev yerine getirir, bu da etkinliğin kendisine kıyasla arka planda kalır ve kısıtlanır. Anılan sebeplerle spor spikerinin ve muhabirinin çabasının fikri hak olarak koruma kapsamında değerlendirilemeyeceği kanaatindeyiz.

4. Açılış ve Kapanış Törenlerinin Değerlendirilmesi

Spor etkinliklerinin bir parçası olarak düzenlenen açılış kapanış törenlerinin en çok bilinen ve aynı zamanda en göze çarpan örneği olimpiyat oyunlarıdır. Ulusların marşları, açılış konuşmaları, olimpiyat ateşinin alevlendirilmesi gibi resmi unsurların yanı sıra, hem telif hakkı hem de komşu haklarıyla korunan unsurları içeren bir dizi gösteri performansı bulunmaktadır. Genellikle olimpiyat oyunları için özel olarak müzik eserleri bestelendiği, pandomim ve dans gösterilerinin de beraberinde sunulduğu görülmektedir. Bunlar, FSEK m.2/2 kapsamında eser niteliği taşıdıkları sürece korunmaktadırlar¹³¹.

III. KARŞILAŞTIRMALI HUKUK BAKIMINDAN DEĞERLENDİRME

A. Amerika Birleşik Devletleri (ABD)

ABD’de “*Baltimore Orioles*” kararı öncesine kadar spor performanslarına telif hakkı kapsamında korunma tanınmamaktaydı¹³². Bir spor etkinliğinde spor performanslarının izinsiz kullanımına karşı koruma olarak, sporculara kişilik haklarından doğan alenileştirme hakkı (*Right of Publicity*) ve spor organizatörlerine mülkiyet hakkı (*Right of Property*) tanınmaktadır. Mülkiyetin ticari olarak kötüye kullanılması doktrini (*Doctrine of Commercial Misappropriation of Property*) gereğince üçüncü kişilerin spor etkinliğinden haksız faydalanması durumunda, mülkiyet hakkı spor organizatörüne tazminat ve/veya men talep hakları sağlar.

¹³¹ SCHRICKER / LOEWENHEIM, §2 N.86; TEKİNALP s. 121; Yazarlara göre pandomimde daha dar anlamda, ifade aracı olarak sesiz jest ve mimikler hakimdir ve genellikle bir sahne veya süreç baştan yeni olarak üretilir. Buna karşılık, koreografik eserlerde, müzik parçalarının hareket, adım tekniği, zerafet ve jest araçları ile dans tasvirleri hakimdir.

¹³² LENTZE, Gregor / WISE, Aaron, **Rechte an einer Sportveranstaltung**, SpuRt, 1998, s. 11.

1. Spor Etkinliği Yayınlarının Telif Hakkı Koruması

Spor performanslarında öncelikli olarak, bu performansların görsel veya işitsel olarak kayıt altına alınması veya canlı yayınlanmasında eser niteliğinin varlığı incelenmelidir. 1976 tarihli Telif Hakkı Kanunu değişikliği ile canlı yayınlar ve spor etkinliklerinin bir görüntü taşıyıcısına kaydedilmesi ile telif hakkı kapsamında korunmaktadır¹³³. Kanuni değişiklikle korumanın genişletilmesinden önce, ilgili spor organizatörleri tarafından münhasıran yayın yapmaya yetkilendirilmiş yayın şirketleri, canlı yayınlarının haksız olarak kullanılmasına karşı ancak haksız rekabet yasağı (*Misappropriation of Property*) kapsamında korunmakta idi. Doktrindeki görüşlere göre, yasanın koruma kapsamının genişlemesiyle birlikte, spor müsabaka yayınları için de bir koruma alanı oluştuğu düşünülmektedir¹³⁴.

2. “Baltimore Orioles” İçtihadına Göre Salt Spor Performanslarının Korunması

ABD Temyiz Mahkemesinin (*U.S. Court Appeals*) “Baltimore Orioles”¹³⁵ kararına göre, *Copyright Act*’deki 1976 değişikliğinin bir sonucu olarak, bir spor performansının somut bir ortamda veya canlı bir sinyalle kaydedilmesi durumunda spor performansları ve bunların kayıtları arasındaki fikri haklar bakımından gözetilen ayırım, ortadan kalkar¹³⁶. Sporcuların sergilediği performansın yaratıcı niteliğine değinilmeksizin, bu karar ile sporcu performanslarının görsel-işitsel olarak tespit edilmesi halinde hukuki korunma tanınmaktadır¹³⁷. Fakat bu durum, kaydedilmiş bir spor etkinliğinin korunmasının, kaydedilmemiş bir spor etkinliğinin korunmasından farklı olduğu sonucuna yol açmıştır¹³⁸.

İlk derece mahkemesi, spor etkinliklerinin telif hakkı kapsamında tamamen korunmadığını, çünkü kanun koyucunun *Copyright Act*’de spor performanslarına telif hakkı koruması sağlamadığını savunmaktaydı. Buna karşın temyiz mah-

¹³³ 17 U.S.C. Sec. 101 (Copyright Act) ““Audiovisual works” are works that consist of a series of related images which are intrinsically intended to be shown by the use of machines, or devices such as projectors, viewers, or electronic equipment, together with accompanying sounds, if any, regardless of the nature of the material objects, such as films or tapes, in which the works are embodied.”

¹³⁴ OSTERWALDER, s. 157.

¹³⁵ 29 Ekim 1986 tarihli Büyük Beyzbol Ligi Oyuncuları Derneği (MAJOR LEAGUE BASEBALL PLAYERS ASSOCIATION), ile Büyük ABD Beyzbol Ligi Kulüpleri (MAJOR LEAGUE-Baseball Clubs) arasındaki Beyzbol oyunlarının yayın hakları konusundaki anlaşmazlık.

¹³⁶ OSTERWALDER, s. 155.

¹³⁷ Court of Appeals 7. Circuit, BALTIMORE ORIOLES Kararı, 1988.

¹³⁸ OSTERWALDER, s. 156.

kemesi, tüm ABD eyaletlerinde görsel-işitsel olarak kullanılabilir spor performansları için telif hakkı anlamında, federal düzeyde bir hukuki koruma sağlamayı amaçlamıştır. Dolayısıyla Federal Mahkeme, “*Baltimore Orioles*” içtihadı ile sadece kayıt altına alınmış ve canlı yayınlanmış spor performanslarının değil, aynı zamanda spor performansının kendisinin de eser kataloğundaki pandomim eserler kapsamında korunmasını (§102b/4 *Copyright Act*) kabul etmiştir¹³⁹.

Özetle ABD içtihatları, yayınlanan spor performanslarını da eser sınıfına dahil etmekte ve böylece işverenlere (ya da iş sözleşmesinde öngörülmüşse sporculara) fikri haklarına haksız teknik müdahalelere karşı mutlak bir men hakkı vermektedir. ABD telif hakkı yasalarına göre, spor performanslarının eser olarak korunması ancak teknik kayıt araçları vasıtasıyla sunulan performansın tam, görsel-işitsel kopyasının talep edilmesi halinde ortaya çıkar. Nitekim kopyalamaya değen şey, korunmaya da değerdir (“*what is worth copying is basically worth protecting*”¹⁴⁰). Bu pragmatist anlayış, spor müsabakaları yayınlarının da korunmasını sağlamaktadır. Bu sayede yaratıcılıktan ziyade çoğunlukla ekonomik menfaatler korunmaktadır.

B. Almanya

1. Spor Performanslarının Eser Niteliği

Doktrin¹⁴¹ ve yargı içtihatlarındaki¹⁴² yaygın görüşe göre, spor performansları fikri içerik eksikliği ve hususiyet eksikliği sebebiyle, Alman Eser Sahipleri Hakları ve Komşu Haklar Hakkında Kanun (ESHK) m.2 bakımından eser olarak ve dolayısıyla sporcular da ESHK m.73 bakımından icracı sanatçı olarak nitelendirilemez¹⁴³.

¹³⁹ Court of Appeals 7. Circuit, BALTIMORE ORIOLES kararı, 1988.

¹⁴⁰ OSTERWALDER, s. 157.

¹⁴¹ REHBINDER, s. 305, s. 314; WALDHAUSER, s. 84, s. 116; DIECKMANN, s. 45, icracı sanatçı korumasının (ESHK m.73) kıyasen sporculara uygulanmasını kabul etmektedir.; SCHULZE / DREIER, s. 213.

¹⁴² BGH ZIP 1990, s. 953; OLG Frankfurt 1999, s. 110.

¹⁴³ BGH GURUR (Eisrevue I- Eisrevue II Kararı)1960, s. 604-606; REHBINDER, s. 85; WALDHAUSER, s. 91; FROMM / NORDEMANN, s. 49; RUIJSENAARS, s. 765; SCHULZE / DREIER, s. 215; Buz revüsü, Artistik Buz Dansı, Artistik Jimnastik gibi performansları koreografik veya pandomim eserler olarak kabul etmektedirler. Rekabete dayalı diğer spor performanslarının fikri içeriği ve estetik değeri olmadığı için eser karakterinin olmadığı savunulur.

2. Sporcuların Korunması

Spor performanslarının hukuki olarak korunması sorunu, 1965 yılında ESHK m.73'ün yürürlüğe girmesinden önce de mevcut idi. ESHK m.73'ün kaynağını oluşturan Roma Sözleşmesinin 3. maddesi, icracı sanatçıların korunmasını eser niteliğinde bir performansın icrasına bağlamıştır.

Özellikle akrobatik gösterilerin bağlantılı hak korunması kapsamına dahil edilmesiyle, bu kapsamın spor performanslarının korunmasına da uzanabileceği endişesi doğmuş ve koruma kapsamına dahil edilmemiştir. Ancak taraf devletlere ulusal düzeyde yapacakları telif hakkı kanunlarıyla, eser icrası sunmayan sanatçılar için icracı sanatçı korumasını genişletme imkanı tanınmıştır (RA m.9)¹⁴⁴. Alman kanun koyucu, böylesi bir yasal düzenleme imkanını kullanma noktasında çekimser davranmaktadır¹⁴⁵. Bu bakımdan, sporculara icracı sanatçı korumasının kıyasen uygulanması için gerekli olan kanuni boşluğun varlığından söz edilemez. Aksine, kanun koyucunun açık iradesi, sporcuları 1965 tarihli UrhG'nin icracı sanatçı koruma alanına dahil etmeme yönündedir. Bu nedenle aynı durum, spor organizatörüne yönelik §81'in kıyasen uygulanması için de geçerlidir.

Buna karşılık, kitleleri cezbeden spor etkinliklerinde yayın haklarının artan ekonomik değeri göz önünde bulundurulduğunda icracı sanatçılar koruma kapsamının genişletilmesine yönelik genel eğilim kapsamında ESHK m.73 (*İracı Sanatçı-Ausübender Künstler*) ve m.81'in (*Organizatörün Korunması-Schutz des Veranstalters*) kıyasen uygulanması gerektiğini düşünen görüşler artmaktadır¹⁴⁶. Bununla birlikte, doktrindeki hakim görüş¹⁴⁷ bahsi geçen hükümlerin kıyasen uygulanmasını hukuken uygun görmemektedir. Bu görüşe göre spor organizatörünün ekonomik çıkarlarını korumak için ileri sürülen savunmalar, somut bir hak ihlali oluşturmaktadır. Dolayısıyla hakim görüş, organizatörün mülkiyet hakkından kaynaklanan malik haklarının (Türk Medeni Kanunu-TMK m.858-1004) özellikle Haksız Rekabet Hukuku kapsamında performansların korunması (Haksız Rekabet Kanunu m.1) ya da haksız fiil hükümleri (TMK m.823/1) uyarınca ticari işletme hakkının ihlali kapsamında korunması yönündedir¹⁴⁸.

¹⁴⁴ Sözleşme teklifinin değerlendirilmesi hakkında detaylı bilgi için bkz. WALDHAUSER, s. 118; SIEGFRIED, s. 115.

¹⁴⁵ ESHK Kanun Gerekçesi, m.81 (1965), s. 240.

¹⁴⁶ WALDHAUSER, s. 119; DIECKMANN, s. 47; RUIJSENAARS, s. 19; OSTERWALDER, s. 161.

¹⁴⁷ REHBINDER, s. 305; SCHRICKER, s. 1261; SCHULZE / DREIER, s. 231.

¹⁴⁸ REHBINDER, s. 305; SCHRICKER, s. 1263; FROMM / NORDEMANN, s. 43.

3. Spor Organizatörünün Korunması

Alman ESHK m.81 kapsamında organizatörün bağlantılı hakları düzenlenmektedir. İcracı sanatçıların performanslarının ESHK m.73 kapsamında korunmasına ek olarak, organizatörün finansal ve organizasyonel yatırımı, eser niteliği taşımayan yayınları ESHK m.81 kapsamında korunmaktadır¹⁴⁹. ESHK m.81'e göre organizatör korunmasının ön koşulu icracı sanatçıların meydana getirdiği gösterilerin varlığıdır¹⁵⁰. Bir başka ifadeyle, bağlantılı hak olarak organizatör korunması, eser veya icraların sunumunda söz konusu olur. Dolayısıyla organizatörün korunması icracı sanatçının varlığına, icracı sanatçının varlığı ise gösterilen performansın bir eser/folklorik ifade olmasına bağlıdır. Münferit vakalar dışında, spor organizatörünün organizasyonel ve finansal yatırımı ESHK m.81 kapsamında korunmamaktadır¹⁵¹. Zira sporcu, icracı sanatçı olarak kabul görmediğinden ötürü m.81 kapsamındaki ön koşul da sağlanamamış olmaktadır. Bunun haricinde, film yapımcısının (94 UrhG) ve yayıncı kuruluşunun (87 UrhG) komşu hakkı kapsamında korunması ele alınmalıdır.

4. Spor Görüntülerinin Korunması

Görsel-işitsel kayıtlar ("*Laufbilder*"-ESHK m.95, "işaret, resim, ses"-FSEK m.84) ve spor etkinliklerinin canlı yayınları (ürünün eser niteliğinden bağımsız olarak) her zaman telif hakkı korumasından¹⁵² yararlanır¹⁵³. Çünkü herhangi bir vasıtayla yayınlanan bu ürünler ya film eseridir (ESHK m.2/6) ya da komşu hakkı ile korunan görüntü dizileridir¹⁵⁴. Böyle bir koruma çözümü, artan hukuki koruma ihtiyacına şüphesiz ki cevap verecektir.

ESHK m.2/1.6'ya göre, film eserleri içeriklerinden bağımsız olarak telif hakkı kapsamında korunan eserlerdir. Kanun koyucu bu eserlere özellikleri itibariyle diğer sanat eserlerine nazaran özel bir konum kazandırır. Zira çoğu zaman, özellikle televizyonda sunulan film eserleri, "şekillenme şartı" olarak tanımlanan unsurdan yoksundur¹⁵⁵. ESHK m.2/1.6, film çalışmalarının yanında "*ähnlich wie filmwerke geschaffen werden*" ifadesi ile benzer şekilde yaratılan

¹⁴⁹ WALDHAUSER, s. 115.

¹⁵⁰ FROMM / NORDEMANN, §81 Rn. 3.

¹⁵¹ WALDHAUSER, s. 117; SCHRICKER / LOEWENHEIM, §81 Rn. 19.

¹⁵² Türk mevzuatında bu koruma Haksız Rekabet koruması olarak karşımıza çıkar.

¹⁵³ FROMM / NORDEMANN, §95 Rn. 3.

¹⁵⁴ WALDHAUSER, s. 161.

¹⁵⁵ REHBINDER, s. 93.

eserleri, yani teknik bir cihaz ile fiziksel olarak kayıt altına alınması mümkün olmayan hareketli görüntü dizileri koruma altına alır¹⁵⁶. Bu nedenle, film çalışmalarını kavramı içerisine, prensip olarak, spor etkinliklerinin canlı yayınları da dahil edilebilir. Bununla birlikte, canlı yayınların film eseri olarak nitelendirilebilmesi için elbette ki eser niteliklerine sahip olmaları gerekir¹⁵⁷. “Korunan eserler (*Geschützte Werke*)” başlıklı Alman ESHK m.2/2 anlamında görüntü dizilerinin tasarımı, hususiyet taşıyan fikri yaratımın sonucu olmalıdır. Uzun metrajlı filmler genellikle bu niteliğe sahiptir. Yerleşik içtihatlarda da, bireysel fikri yaratımın varlığı, özellikle günlük, olağan bir olayın görsel-işitsel olarak kaydedilmesini içeren kültürel ve belgesel filmlerde de kabul edilmektedir¹⁵⁸. Bu nedenle, spor yayınları da hususiyet taşıyan fikri yaratım barındırabilir ve film eserleri olarak ESHK m.2/1.6 kapsamında değerlendirilebilir. Öte yandan, bir spor yayını ya da kaydının hususiyeti veya fikri içeriği reddedilirse, film eseri olarak değil, yalnızca “*laufbilder*” olarak ESHK m.95 kapsamında korunur¹⁵⁹.

Spor etkinliklerinin kaydedilmesi veya canlı olarak iletilmesi durumunda, kamera kontrolü, montaj, düzenleme, açıların ayarlanması ve önemli yönlerin seçilmesi yoluyla veya belki de spikerin sesli yorum yoluyla, bir spor röportajının görsel-işitsel dizisinin yeterli fikri yaratımı kazanıp kazanmayacağı ve böylece bir film eseri olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği önemlidir¹⁶⁰. Bu değerlendirmede, görüntüleme işleminin teknik yanları dikkate alınmalıdır. Zira söz konusu gelişen teknikler tasarım alanını genişletmektedir. Ayrıca, özellikle görsel ve işitsel spor kayıtlarında, uzun metrajlı filmler ve belgesel filmler gibi seyirci bakımından seyir cazibesini, macera deneyimini ve heyecanı artırmak amacıyla sinematik tasarım öğeleri (reji, sanal filtreler, yavaş çekimler, aksiyon kameraları, tekrarlar, kamera yönetimi, canlı ve arşiv materyallerinin bağlantısı, ses tasarımı, müzikal arka plan, orijinal yorumlar ve analizler ve oyuncu portrelerinin gösterilmesi vb.) kullanılır¹⁶¹. Spor performanslarının aslına uygun görüntülerinin sinematik olarak işlenmesiyle, eser niteliği için gerekli olan bireysel fikri yaratım koşulu, yayınlarda görev alan kişilerin kolektif işbirliği sayesinde gerçekleştirir-

¹⁵⁶ REHBINDER’in görüşünün aksine, son yıllarda artık şekillenme bakımından tespit (fictation) aranmakta olup üçüncü kişilerce algılanabilirlik yeterli görülmektedir.

¹⁵⁷ OSTERWALDER, s. 164.

¹⁵⁸ OLG Köln GURUR 1994, S. 48; LG München ZUM 1993, 373; BGH GURUR 1984, 363.

¹⁵⁹ WALDHAUSER, s. 142.

¹⁶⁰ FROMM / NORDEMANN, §95 Rn. 12; WALDHAUSER, s. 161.

¹⁶¹ FROMM / NORDEMANN, §95 Rn. 3; WALDHAUSER, s. 161.

lir¹⁶². Dolayısıyla spor etkinliklerinin görsel-işitsel canlı yayınları ve kayıtları, sadece ESHK m.95 kapsamında “*laufbilder*” olarak değil, ESHK m.2/1.6 kapsamında film eserleri olarak da düşünüülerek değerlendirme yapılmalıdır¹⁶³.

5. Yayın Şirketlerinin ve Film Yapımcıların Bağlantılı Haklar Kapsamında Koruması

Yayın şirketleri Alman ESHK m.87 (Yayıncı kuruluş/*Sendunternehmen*) kapsamında, film yapımcıları ise Alman ESHK m.94 (Film Yapımcılarının Korunması/*Schutz des Filmherstellers*) kapsamında komşu hakları ile korunurlar. Bununla birlikte, spor kayıtları ile ilgili olarak, telif hakkı eser koruması (ESHK m.2/1 f.6) ile komşu hakkı koruması (ESHK m.95) arasındaki ayırım pratikte bir öneme sahiptir. Film yapımcısı koruması yalnızca film eserlerine özgü olduğu için, görüntülerin “*laufbilder*” olarak tanımlanması durumunda film yapımcısı koruması gündeme gelemez. Alman kanun koyucu, yayıncı kuruluşun korunmasında ve film yapımcısının korunmasında eser şartlarının gerçekleşmesini aramamaktadır¹⁶⁴.

Öte yandan, yüklenici ve yapımcının her bakımdan spor organizatörünün talimatlarına uymak zorunda olması, organizatörün kendi adına ve hesabına sözleşmeler yapması, haklar edinmesi, finansmanı ve riski tam olarak üstlenmesi durumunda ESHK m.94 anlamında film yapımcısı olarak kabul edilmektedir¹⁶⁵. Fakat spor organizatörü, görüntüleri kendi TV kanalı üzerinden yayınlıyorsa yayın kuruluşuna tanınan komşu hakkını (ESHK m.87) da edinebilir¹⁶⁶. Bu nedenle, medya açısından etkili spor şirketlerinde (Manchester United, FC Bayern München, FIFA) kendi ürettiği canlı yayın sinyalinin kendi TV kanalları aracılığıyla yayınlama çabaları devam etmektedir¹⁶⁷.

Sonuç olarak büyük yatırımlardan elde edilen getirileri ekonomik düşüncelerle güvence altına alma ihtiyacı, çeşitli performans korumaları ile karşımıza çıkar ve bu tür ekonomik çabaların fikri mülkiyet hakları çemberine dahil edilmesi için temel bir argüman haline gelir¹⁶⁸. Almanya’da spor performanslarının telif hakkı anlamında eser niteliği tartışmalıdır. Bir spor performansına telif

¹⁶² MÖHRING / NICOLINI, §95 Rn. 4.; OSTERWALDER, s. 165.

¹⁶³ OSTERWALDER, s. 166.

¹⁶⁴ WALDHAUSER, s. 122.

¹⁶⁵ OLG München NJW-RR 1997, 1406.

¹⁶⁶ SCHRICKER, s. 1346; FROMM / NORDEMANN; s. 1012; WALDHAUSER, s. 162.

¹⁶⁷ WALDHAUSER, s. 160.

¹⁶⁸ OSTERWALDER, s. 170.

hakkı koruması isteniyorsa tek yol, görsel-işitsel üreticilerin (yayın şirketleri ve film yapımcıları) bağlantılı haklar kapsamında korunmasıdır¹⁶⁹. Futbol müsabakasının bir radyo yayıncı tarafından yayınlanması hakkındaki bir uyuşmazlıkta, Alman Federal Temyiz Mahkemesinin hükmün gerekçesinde¹⁷⁰ hiçbir şekilde ESHK'ye değinmemesi, spor müsabakalarının fikri hukuk bakımından eser sayılmadığı yönünde kanaat oluşturmaktadır. Alman doktrinindeki koruma incelemesinin yalnızca mülkiyet hakkı çerçevesinde yapıldığı görülmektedir. Neticе olarak bugüne kadar, hem kanun koyucu hem de içtihat ve öğretinin büyük bir kısmı korumanın spor performanslarını da kapsayacak şekilde genişletilmesine karşı çıkmışlar ve halen de çıkmaktadırlar.

C. Hollanda

1. Eser Kavramı

Hollanda ESHK (Auteurswet-AW) m.1'e göre, bu kanunun sınırlamaları dikkate alınmak kaydıyla, bir edebiyat, bilim ve sanat eserinin sahibi veya onun halefinin eserleri yayınlama ve çoğaltmaya münhasır hakkı vardır. Hollanda ESHK m.10'da eser türleri kataloğu listelenmektedir. Eser türlerinin örnekleme olarak sayıldığı bu kanuna göre, edebiyat, bilim veya sanat alanında, ifade biçimine bakılmaksızın her ürün, eser niteliğindedir. Hakim görüş "edebiyat, bilim ve sanat" kavramlarının kesin anlamlar taşımadığını¹⁷¹, belirsiz ve çok yönlü olduğunu dolayısıyla eser kavramı için bir sınırlama getirmediğini kabul etmektedir¹⁷². Kanun koyucu eser niteliği için herhangi bir unsur belirtmemektedir. Doktrindeki görüşler ve içtihatlar göre ise eser, sahibinin hususiyeti anlamına gelen "*Oorspronkelijkheid*" (özgünlük) niteliğini taşımaktadır¹⁷³.

2. Spor Performanslarının Eser Niteliği

Hollanda mahkemeleri nezdinde, spor performanslarının ("*Sportprestaties*") ESHK kapsamında eser niteliği henüz yargılama konusu olmamakla beraber doktrinde tartışılmaktadır¹⁷⁴. Belirtmek gerekir ki spor performanslarının

¹⁶⁹ OSTERWALDER, s. 171.

¹⁷⁰ BGH, Urteil vom 8. 11. 2005 - KZR 37/03 - Hörfunkrechte; OLG Hamburg (lexetius.com/2005,2703).

¹⁷¹ KLOS, Siehe, **Sport op het Speelveld van de Intellectuele Eigendom**, s. 81.

¹⁷² SPOOR, Jaap Hoi, **Auteursrecht**, 2. Aufl, 1993, s. 19.

¹⁷³ ENGELEN, Dick van, **Prestatiebescherming en ongeschreven intellectuele eigendomsrechten**, Zwolle, 1994, ayrıca görüş için bkz: Walderhaus, s. 325.

¹⁷⁴ DOMMERING, Egbert, **De sportprestatie: bescherming en vrije berichtgeving, in: Sport en informatiemonopolies**, Amsterdam, Cramwinkel, 1991, s. 12.

edebi, bilimsel veya sanatsal eser kategorilerinden birine dahil edilmesi oldukça zordur. Doktrinde neredeyse görüş birliğiyle spor performanslarının ESHK anlamında eser olarak nitelendirilemeyeceği kabul edilmektedir¹⁷⁵.

Baskın görüşe göre¹⁷⁶, spor performansları büyük ölçüde taktiksel yönetimlerle şekillendirilirken, fikri eserler daha çok belirli bir konsept, tasarım veya programa dayanmaktadır. Taktiksel yönetim ise sporcunun hareketlerini (top sürme, pas, şut) seçme konusunda sınırlı bir tasarım alanı oluşturur. Bu tasarım alanı da ürünün hususiyetinin ayırt edilmesinde belirleyici bir özellik olarak görülmez. Nitekim sportif performanslar, müsabakanın kendi dinamiği içerisinde gelişir ve birçok rastlantısal olaya bağlıdır. Buna karşın doktrinde bazı yazarlar, önceden belirlenmiş bir program olmaksızın, doğaçlamayla oluşan eserlerin de korunduğu argümanını sunmaktadırlar¹⁷⁷. Ayrıca önceden hazırlanmış bir programın olmaması, yalnızca karşılıklı icra edilen sporlar için geçerlidir¹⁷⁸. Artistik buz pateni, senkronize yüzme, jimnastik gibi diğer spor alanlarında doğrudan sporcunun performansı etkilidir.

Tartışmaların kaynağını kanuni tanımda fikri içeriğin bir unsur olarak sayılmamasına dayandıran görüşe göre¹⁷⁹, ESHK'nin eser için öngördüğü tek unsur özgünlük kriteridir ve bu görüşte spor performanslarının, sporcuların özgün davranışları ile oluştuğu gerekçesi ile spor performanslarının eser niteliğine sahip olduğu savunulur. Doktrinindeki bu tartışmalara rağmen, hakim görüşe göre spor performanslarının eser olarak nitelendirilmemesi gerekmektedir¹⁸⁰.

D. Avrupa Birliği

Avrupa Birliği Adalet Divanında (ABAD) görülen bir uyuşmazlıkta, İngiltere Premier Ligi müsabakalarının yayın hakkını, açık ihale usulü ile bölgelere göre münhasır olarak pazarlayan Football Association Premier League (FAPL), yayın haklarının ve münhasırlığın ihlali iddiası ile mahkemeye başvurmuştur. Mahkemeye göre hukuki uyuşmazlığın temelini FAPL'nin fikri mülkiyet haklarının korunması ve lig müsabakalarından telif hakkı talep etmesi, spor etkinlik-

¹⁷⁵ STAVEREN, Heiko Tiberius, *Commerciale aspecten van de sport*, 1996, s. 744, ayrıca karşı görüş için bkz. KLOS, s. 82.

¹⁷⁶ DOMMERING, s. 14.

¹⁷⁷ SPOOR, s. 54.

¹⁷⁸ WALDHAUSER, s. 327, DOMMERING, s. 14.

¹⁷⁹ WALDHAUSER, s. 327.

¹⁸⁰ DOMMERING, s. 32; KLOS, s. 95; WALDHAUSER, s. 332.

lerinin fikri mülkiyet hukuku bakımından bir “eser” olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği hususları oluşturmaktadır. Burada eser niteliği, fikri yaratım (hususiyet) kriterinin gerçekleşmesi ile kazanıldığından spor etkinliklerinin fikri bir yaratım teşkil edip etmemesi hususu tartışılmıştır.

ABAD, FAPL’nin Premier Lig müsabakalarından herhangi bir telif hakkı talep edemeyeceğine, çünkü spor etkinliklerinin bir fikri çaba (*geistige schöpfung*) barındırdığının kabul edilemeyeceğine ve dolayısıyla fikri hukuk bakımından bir “eser” olarak nitelendirilemeyeceğine karar vermiştir¹⁸¹. Ancak mahkeme, “Bilgi Toplumunda Telif Hakkı ve İlgili Hakların Belirli Yönlerinin Uyumlaştırılmasına İlişkin Avrupa Parlamentosu ve Konseyi Direktifi”nin¹⁸² yorumlanması ile yalnızca giriş videosunun (jenerik), Premier Lig marşının, mevcut ve güncel müsabakaların önemli noktaların kesitlerinin, bazı grafiklerin fikri hukuk bakımından “eser” olarak kabul edilebileceği ve bu nedenle korunacağını belirtmiştir. Fakat futbol müsabakalarının kendisinin böyle bir korumadan yararlanabilecek nitelikte fikri hukuk bakımından eser olamayacağını tespit etmiştir¹⁸³.

Netice itibariyle ABAD kararı ve FSEK hükümleri göz önünde bulundurularak futbol müsabaka görüntülerinin esasen bir eser niteliğinin olmadığı ancak yayıncı kuruluş tarafından eklenen grafik, jenerik ve seçilen önemli kesitlerin (gol, faul pozisyonu) parça parça eser niteliğinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

E. Fransa

Fransa, spor organizatörlerinin yasal statüsünü düzenleyen tek Avrupa ülkesi olması nedeniyle önem arz etmektedir. Fransız kanun koyucu, spor etkinliklerinin televizyon yayınıyla ilgili yasal sorunlarını çözüme kavuşturmak için, 13.07.1992 tarih ve 1984135 sayılı Spor Kanunu ile konuya ilişkin kapsamlı düzenlemeler getirmiştir¹⁸⁴. Bu kanun ile sporcuların yasal statüleri ve hakları açıkça düzenlenmiştir. Kanunda radyo yayıncılığına ilişkin 2003 yılında değişiklik yapılarak dönemin tartışmalarına çözüm bulunmuştur. Ancak söz konusu hükümler 2006 yılında¹⁸⁵ kanun kapsamından çıkarılarak nihayetinde, kaldırılan

¹⁸¹ EuGH, Urt. v. 4. 10. 2011 - C-403, 429/08 - FAPL/Murphy Seite 56. Par. 98.

¹⁸² Richtlinie 2001/29/EG des Europäischen Parlaments und des Rates vom 22. Mai 2001 zur Harmonisierung bestimmter Aspekte des Urheberrechts und der verwandten Schutzrechte in der Informationsgesellschaft (ABl. L 167, S. 10).

¹⁸³ EuGH, Urt. v. 4. 10. 2011 - C-403, 429/08 - FAPL/Murphy Seite 70. Par. 152.

¹⁸⁴ HILTY, Reto / HENNING-BODEWIG, Frauke, **Rechtsgutachten “Leistungsschutzrecht für Sportveranstalter”**, München, 2006. s. 54.

¹⁸⁵ Journal Officiel De La République Française 25.5.2006.

hükümleri ve 1984 tarihli Spor Kanunu hükümlerini de içeren spor yönetmeliğine (“*Code du Sport*”) 2006 yılında aktarılmıştır.

Bahsi geçen yönetmeliğin “Spor Müsabakaları Telif Kazancı”¹⁸⁶ başlıklı L. 333. maddesi spor yayınları üzerindeki hakları düzenlemektedir. Buna göre;

- L. 333-1 hükmü, kanunda sayılan (L. 333-5) spor müsabakalarından telif kazancı edinme hakkını spor federasyonlarına ve organizatörlerine vermektedir. Federasyonlar, müsabaka ve etkinliklerden görsel ve işitsel yararlanma haklarının bir kısmını veya tamamını katılımcı spor kulüplerine ve şirketlerine ücretsiz devredebilmektedir.

Bu bent kapsamında kanunun lafzında zikredilen “*organisateur*” kavramı ile kastedilen öncelikle federasyonlardır. Tanınan bu tekel hakkı kapsamına spor dernekleri de dahildir.

- L. 333-2 hükmü, spor şirketlerine devredilen görsel ve işitsel yararlanma hakları, Danıştay kararı ile belirlenen şartlara uygun, anayasal süre ile kısıtlı ve rekabet kurallarına göre pazarlama yetkisi vermektedir.
- L. 333-3 hükmü, pazarlamadan elde edilen gelirlerin, federasyon, birlik ve şirketler arasında paylaşılmasını öngörmektedir. Paylaşım, lig ile federasyon arasındaki anlaşma ile belirlenir.
- L. 333-4 hükmü, sporcuların kanuni statülerini düzenlemektedir.
- L. 333-5 hükmü, yararlanıcı spor şirketlerinin söz konusu devirden kaynaklanan mal varlıklarındaki artışın, devrin yapıldığı mali yıldaki vergilendirmede dikkate alınmayacağını ifade etmektedir.

1992 tarihli ilk düzenlemenin amacı, sadece organizatörlerin tartışmalı olan haklarını kanuni olarak temellendirmek değil, aynı zamanda hakkın sınırlarının belirlenmesi idi¹⁸⁷. Dolayısıyla organizatörlere “münhasır haklar” tanınırken, üçüncü kişilerin bir spor müsabakasını ne ölçüde yayımlayabileceği konusundaki anlaşmazlık da çözüme muhtaçtı¹⁸⁸. Fransız Spor Kanunu L. 333. maddesinin 6 ve 8’inci paragrafına göre, münhasır nitelikteki yararlanma haklarının verilmesi, kural olarak diğer yayın kuruluşlarının kamuoyunu bilgilendirmesine

¹⁸⁶ “exploitatio” terimi telif hakkının bir parçası olarak nitelendirilmektedir. Eser sahibinin, telif hakkının devri ile ekonomik kazanç elde etmesini ifade eder. Kanaatimizce, “telif kazancı” kavramının kullanılması anlam bakımından uygundur.

¹⁸⁷ OSTERWALDER, s. 88.

¹⁸⁸ HILTY / HENNING-BODEWIG, s. 57.

engel olmamalıdır¹⁸⁹. Bir başka ifadeyle spor müsabakası organizatörleri ve münhasır yararlanma hakkı sahipleri, üçüncü yayın kuruluşlarının bilgilendirme amaçlı kısa, serbestçe seçilmiş bölümleri ücretsiz olarak yayınlanmasını engelleyememektedir. Fakat Fransız Temyiz Mahkemesi (*Cour de Cassation*) müsabaka esnasında çekilmiş fotoğrafların, ticari maksatla kullanılmasının organizatörün haklarına ihlal teşkil edeceğine hükmetmiştir¹⁹⁰. Dolayısıyla üçüncü kişilerin yayın yaparken ticari saiklerinin olup olmamasına göre verilecek hüküm değişecektir. Netice itibariyle organizatörlere tanınan bu hak (“*droit d’exploitation*”) hakim görüşüne göre, tam manasıyla hukuki koruma sağlayan, bir fikri mülkiyet hakkıdır¹⁹¹.

F. İsviçre

Fikri hakları düzenleyen 9 Ekim 1992 tarihli İsviçre Kanunu’nda, Alman ESHK m.81’e karşılık gelen, organizatörün komşu hakları düzenlenmemiştir. Bu nedenle spor organizatörlerine kıyasen uygulanacak bir hüküm dahi bulunmadığından bunu tartışmak anlamsız olacaktır. Kaldı ki İsviçre kanun koyucusu, organizatörün korunmasının varlık nedeni olan, icracı sanatçı olarak nitelenebilecek sporculara komşu hakkı da tanımamaktadır. Bu sebeple spor gösterileri ve onların yayın hakları yalnızca fikri haklar bakımından eser koruması çerçevesinde değerlendirilebilecek, komşu hakları gibi ikincil bir koruma gündeme getirilemeyecektir. Dolayısıyla burada yalnızca, spor performanslarının telif hakkı bağlamında eser olarak korunup korunamayacağı incelenmelidir.

1. İsviçre ESHK Bağlamında Eser Kavramı

İsviçre Kanunu’nun 2. maddesinin 1. fıkrasında (§2 Abs.2 URG) eser “*değeri veya amacı ne olursa olsun, bireysel bir karaktere sahip olan edebiyat ve sanatın fikri yaratımları*” şeklinde tanımlanmaktadır. İsviçre öğretisinde bu kanuni tanımın yeterince açık olmadığı düşünülmektedir¹⁹². Zira İsviçre ESHK’da “*özellikle bunlar*” demek suretiyle, nelerin eser sayılabileceği örnek vermek suretiyle, tadadı olarak sayılmıştır.

Öncelikle, eserin genel tanımında belirtilen fikri yaratım, bireysel karakter ve edebiyat veya sanat alanına tahsis edilmesi unsurlarının kümülatif olarak

¹⁸⁹ HILTY / HENNING-BODEWIG, s. 57.

¹⁹⁰ Cour de Cassation, 17.03.2004 (Karar için bkz. HILTY / HENNING-BODEWIG, s. 58).

¹⁹¹ Zum Meinungsstand in der französischen Literatur Geiger (Fn. 133), S. 280.

¹⁹² SCHULZE, *Meine Rechte als Urheber*, s. 16.

yerine getirilip getirilmediği incelenmelidir. Doktrindeki bir görüşe göre yaratılışın fikri içeriği, algılanabilir bir eserde fikri düşüncenin nesnelleştirilmesi ve eserin bireyselliği olmak üzere üç unsur aranmalıdır¹⁹³. Süregelen uygulamada, sanat veya edebiyat alanlarında tahsis edilmiş olma kriterinden feragat edilmiştir, çünkü bilgisayar programları da (§2 Abs.3 URG) artık geleneksel telif hakkı anlayışına göre edebiyat ve sanat alanlarına atfedilemeyen eserlerin korunmasından yararlanmaktadırlar¹⁹⁴.

2. Spor Performanslarının Eser Niteliğine İlişkin Görüşler

Doktrindeki baskın görüş, spor performanslarının sanatsal bir karaktere sahip olmaması¹⁹⁵ ve rastlantılara dayalı bir yaratım olması¹⁹⁶ sebebine dayanarak fikri bir içeriğinin olmaması veya hususiyet barındırmaması¹⁹⁷ gerekçeleri ile eser olarak nitelendirilemeyeceği yönündedir.

Spor yayın haklarının hukuki niteliği İsviçre’de şimdiye kadar yalnızca bir kez dava konusu olmuştur. Bu uyuşmazlıkta da futbol oyunlarının telif hakkı kapsamında korunması, bireysellik eksikliği ve spor performanslarının tesadüfi doğası ile gerekçelendirilerek reddedilmiştir. Berner Temyiz Mahkemesi, bir eseri yorumlayan kişi olarak sporcuların icracı sanatçı olarak değerlendirilmesine yönelik belirsiz bir sınırlandırma getirmiştir. Buna göre, “*Bir eserin gösterimi, sunulması fikri hak olarak korunmaktadır. Eser ESHK m.2 anlamında fikri hak olarak korunabilen bir fikri yaratımdır. Buna karşılık, fikri hak olarak korunamayacak bir eserin sunumu, gösterimi de korunamaz. Örneğin sporcuların sportif performansları, eser karakterinden yoksundur ve bu sebeple onların gösterimi de korunamayacaktır. Buna karşın, artistik buz pateni veya bireysel karaktere sahip fikri yaratıma sahip jimnastik, koreografiler için eser korunması geçerli olabilir. Bir futbol maçı bireysel karakterden yoksun olmakla beraber maç, akıştaki tesadüflere dayanmakta olduğundan tekrar ayısının üretilmesi mümkün değildir. Tesadüfi bir ürün olduğu için sanat olarak kabul edilse dahi, ESHK m.2 anlamında eser olarak korunan bir çalışma oluşturamaz.*”¹⁹⁸

¹⁹³ REHBINDER, s. 33.

¹⁹⁴ OSTERWALDER, s. 173.

¹⁹⁵ REHBINDER, s. 85, s. 314.

¹⁹⁶ TROLLER, s. 124; WALDHAUSER s. 90.

¹⁹⁷ HAUSMANN, s. 1090.

¹⁹⁸ Bern Temyiz Mahkemesi, Appellationshof Bern SpuRt 1995, s. 36.

Netice itibariyle İsviçre ESHK'sinin sporculara veya organizatörlere herhangi bir bağlantılı hak tanınamaması nedeniyle, komşu hakları ve icracı sanatçı kapsamında bir değerlendirme yapılamamaktadır. Spor performansları koruması açısından yalnızca eser niteliği incelenebilmekte ve fakat izah edildiği üzere doktrin ve yargı içtihatları gereği spor performansları gerekli unsurları taşımadıkları gerekçesiyle eser olarak da korunamamaktadır.

SONUÇ

FSEK'e göre, sahibinin hususiyetini taşıyan ve ilim ve edebiyat, musiki, güzel sanatlar veya sinema eserleri olarak sayılan her nevi fikir ve sanat mahsul-leri eser olarak nitelendirilmektedir. Tanım, öğreti ve yerleşik içtihatlar birlikte incelendiğinde, bir fikri ürünün eser olarak nitelendirilebilmesi için fikri çaba, hususiyet, şekillenme ve kanunda sayılmış olma şartlarının tümüne sahip olması gerektiği görülmektedir. Sportif faaliyetler ise, nitelikleri gereği bedensel hareketlerden oluşan fiziksel faaliyetlerden olup bugüne değin, ulusal ve uluslararası düzeyde eser sahipliği kapsamında koruma alanı bulamamışlardır. Fakat FSEK'in sağladığı koruma yollarının tümü incelendiğinde spor performanslarının, sporcuların, organizatörlerin, yayıncı kuruluşların, spor müsabaka görüntülerinin ve müsabakaların bir parçası olarak ek performanslar üzerinde eser sahipliği ve bağlantılı hak koruması adı altında koruma sağlanabileceğine yönelik olarak çeşitli yaklaşımlar bulunmaktadır.

Rekabete dayalı sporlarda temel amaç, rakiplerin arasında en iyi performans gösterilebilmek olduğundan sporcu performansları özel olarak incelenmelidir. Bu değerlendirme, skor ve puan gibi objektif olarak ölçülebilir kriterler üzerinden yapılmakta olup oyun kurgusu veya top hakimiyeti gibi icra sürecinin yönetimine dair hususlar önem arz etmemektedir. Sporcuların eylemleri, takım-daki diğer sporcu veya rakiplerin davranışları, arazi koşulları, oyun kuralları gibi yabancı etkenlerin şekillendirdiği düşünüldüğünde bu performanslarda fikri yaratım unsurunun bulunmadığı zira duygu, düşünce aktarımı gerçekleşmediği, tekrarlanabilirlikten yoksun ve rastlantısal olduğu öğretilerde hakim görüştür.

Hususiyet, bir eserin içerik veya şeklinde yaratıcısının bireysel fikrinin ifade edilmesi ve böylece eserin yaratıcı olmayan diğer ürünlerden ayrılmasını sağlayan unsurdur. Sportif performanslarda genellikle sporcular ortalama bir beceri sergilediklerinden ötürü özgünlük kriterini gerçekleştiremezler ve eser olma kriterini karşılayacak yaratıcılıktan yoksundurlar. Dolayısıyla spor performansları, her ne kadar algılanabilir bir insan faaliyetinden kaynaklanarak şekillenme kriterini sağlasalar da hususiyet, fikri çaba ve kanunda sayılma kriterlerine sahip olmadıklarından ötürü eser niteliği taşımadıkları kabul edilmektedir.

Bağlantılı haklar kapsamında yapılacak değerlendirmede, sporcular, organizatörler ve yayıncı kuruluşlar incelenmelidir. İlk olarak sporcuların icracı sanatçı olarak korunup korunamayacağı değerlendirilmelidir. İcracı sanatçı, bir eseri veya folklorik ifadeleri özgün şekilde yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen, çalan ve çeşitli biçimlerde icra eden sanatçıdır. Görüldüğü üzere korumanın ön şartı icranın konusunun eser veya folklorik ifade olmasıdır. İstisnai durumlar haricinde, sporcular icracı sanatçı olarak kabul edilmemektedir. Zira spor performansları eser veya folklorik bir ifade olmadıklarından ve dolayısıyla sporcular da bir eser veya folklorik ifadenin yorumu, tanıtımı, anlatımı gibi eylemleri gerçekleştirmediklerinden dolayı sporculara böyle bir koruma sağlanmamaktadır.

İcrayı organize eden müteşebbislerin haricinde organizatörler, fonogram yapımcı ve film yapımcısı olarak iki şekilde karşımıza çıkar. Fonogram yapımcısı, gerekli yatırımlarla ses tespiti ilk kez yapan kimsedir. Fonogram yapımcıları, yapımcılık statüsü sebebiyle kanundan doğan haklarının haricinde, eser sahibinden ve icracı sanatçıdan mali hakları kullanma yetkisini devraldıktan sonra da bazı haklara sahip olabilecekler ve bir koruma hakkı da doğacaktır. Fakat tıpkı icracı sanatçıda olduğu gibi burada da spor performansları bakımından ortada bir eser/folklorik ifade olmadığından organizatör, fonogram yapımcı olarak korunamayacaktır. Film yapımcısı ise organizasyonel ve finansal sorumluluğu üstlenerek bir filmi üreten, film tespiti ilk kez yapan kişidir. Sipariş içerik üretimi ve ortak içerik üretiminde, sözleşme taraflarının film yapımcısı haklarına sahip olabilmeleri için organizasyonel ve finansal sorumluluğun tespiti önemlidir. Sportif performanslar bakımından, fonogram yapımcıya dair yapılan açıklamalar film yapımcıları için de geçerlidir.

Radyo, televizyon ve benzeri kuruluşlardan siyasal, toplumsal, ekonomik, kültürel, spor gibi içeriklere ilişkin haber, yorum veya programların nakledilmesini sağlayan yayıncı kuruluşlar, ilgili eser sahibinden, icracı sanatçıdan veya fonogram yapımcıdan izin aldıkları takdirde yayın üzerinde mutlak bir hakka sahip olacaklardır. İstisnai bazı durumlar haricinde spor organizatörleri yayıncı kuruluş olarak karşımıza çıkmamaktadır. Spor etkinlikleri yayınlanırken, genellikle ev sahibi ülkede yayın haklarına sahip yayıncı, görüntüleri üretir, yayınlar ve sinyali yabancı yayıncılara sağlar. Fakat canlı yayında bir sinyalin iletilmesi bakımından münhasır haklara sahip olanın, ev sahibi yayın şirketi mi yoksa yeniden yayın yapan kuruluş mu yoksa her ikisinin de mi olduğu hususu tartışmalıdır.

Spor müsabaka görüntülerinin film eseri olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususunda; bu tür etkinlikler gerçek olayları olduğu gibi aktardık-

ları ve bununla birlikte hususiyet, fikri çaba gibi eser olabilmenin şartlarını da taşımadıklarından ötürü eser olarak kabul edilememektedirler. Dolayısıyla spor etkinlikleri görüntüleri bakımından tespit veya çoğaltma söz konusu olduğunda eser koruması değil, şartlarının oluşması ile bağlantılı haklar veya haksız rekabet hükümleri kapsamında bir koruma sağlanacaktır.

Spor etkinliklerine olan rağbeti artırmak maksadıyla organizasyon içerisinde gerçekleştirilen ek performansların korunması ancak bağlantılı haklar kapsamında gündeme gelebilecektir. Rekabetçi sporun kurucu unsuru olan spor kurallarının FSEK kapsamında korunan eserler olarak değerlendirilip değerlendirilemeyeceği, Türk yargı ve içtihatlarında daha önce gündeme gelmemekle beraber Alman Mahkemeleri nezdinde de yalnızca bir defa yargılama konusu olmuştur. Hakim görüşe göre oyun kuralları, “oyun fikri” olarak yalnızca insan zihnindeki kurallardan olması, spor faaliyetinin kamusal bir faaliyet oluşu ve dolayısıyla spor türleri, unsurları ve oyun biçimlerinin herkes tarafından kullanılabilir şekilde bırakılması gerektiği düşüncesi yatmaktadır. Bu sayede kuralların koruma kapsamı dışında bırakılması ile bir başka spor etkinliğinde kullanılmasına da imkan sağlanmaktadır.

Müsabaka öncesinde, devre aralarında, molalarda veya etkinliğin sonunda kullanılan müzik eserleri, bir düşünce veya duyguyu aktarmak amacıyla seslerin ifade aracı olarak kullanıldığı fikri ürünlerdir. Organizatörün telif hakkıyla korunan eserleri kullanabilmesi için, kullanım yetkisi anlaşması ile eser sahibinin onayını alması gerekmektedir. Spor etkinliklerinde yetki sınırının aşılması, müziğin sadece arka plan için kullanılmadığı, özellikle etkinlikle veya katılan sporcularla kasıtlı olarak ilişkilendirildiği ve eser sahibinin hususiyetinin yitirildiği durumlarda ortaya çıkmaktadır.

Genel olarak faaliyetleri takım oyuncularının sıralaması, golcülerin belirlenmesi gibi standart görevlerle sınırlı olan spor spiker ve muhabirlerinin hususiyetlerini yansıtmaları için tasarım özgürlükleri oldukça sınırlıdır. Dolayısıyla faaliyetleri, spor etkinliğinin kendisine kıyasla arka planda kaldığı ve kısıtlandığı için spor spikerinin ve muhabirinin çabasının fikri hak olarak koruma kapsamında değerlendirilemeyeceği sonucuna ulaşmaktayız. Son olarak açılış ve kapanış törenlerindeki pandomim, dans gibi gösteriler FSEK m.2/2 kapsamında eser niteliği taşıdıkları sürece korunmaktadırlar.

Karşılaştırmalı hukuk bakımından bir inceleme yapıldığında; ABD telif hakkı yasalarına göre, spor performanslarının eser olarak korunması ancak teknik kayıt araçları vasıtasıyla sunulan performansın tam, görsel-işitsel kopyasının talep edilmesi halinde ortaya çıkar. Zira kopyalamaya değen şey, korunmaya da değerdir.

Alman doktrin ve yargı içtihatlarında hakim görüşe göre, spor performansları fikri içerik eksikliği ve hususiyet eksikliği sebebiyle eser olarak ve dolayısıyla sporcular da icracı sanatçı olarak nitelendirilemez ve icracı sanatçı bulunmadığından spor organizatörünün de organizasyonel ve finansal performansı korunmamaktadır. Bir spor performansına telif hakkı koruması isteniyorsa tek yol, görsel-işitsel üreticilerin komşu haklar kapsamında korunmasıdır. Spor yayınları, hususiyet taşıyan fikri yaratım barındırabilir ve film eserleri olarak ESHK m.2/1.6 kapsamında değerlendirilebilir. Fakat hususiyet veya fikri çaba barındırmıyorsa, film eseri olarak değil yalnızca “*laufbilder*” olarak ESHK m.95 kapsamında korunur.

Hollanda öğretisinde neredeyse görüş birliğiyle spor performanslarının eser olarak nitelendirilemeyeceği kabul edilmektedir. ABAD hükümlerine bakıldığında futbol müsabaka görüntülerinin esasen bir eser niteliğinin olmadığı ancak yayıncı kuruluş tarafından eklenen grafik, jenerik ve seçilen önemli kesitlerin parça parça eser niteliğinde olduğu kabul edilir. Fransa, spor organizatörlerinin yasal statüsünü düzenleyen tek Avrupa ülkesidir. İsviçre Kanunları’nda ise icracı sanatçı ve organizatörlere bağlantılı hak koruması düzenlenmemiştir. Spor performanslarının kendisi ise gerekli unsurları taşımadığı gerekçesiyle doktrin ve içtihatlar gereğince eser kapsamında korunmamaktadır.

Hakem Değerlendirmesi : Dış bağımsız.

Çıkar Çatışması : Yazar çıkar çatışması bildirmemiştir.

Finansal Destek : Yazar bu çalışma için finansal destek almadığını beyan etmiştir.

Peer-review : *Externally peer-reviewed.*

Conflict of Interest : *The author has no conflict of interest to declare.*

Grant Support : *The author declared that this study has received no financial support.*

KAYNAKÇA / REFERENCES

- DIECKMANN, Albrecht, **Zur Mitwirkung der Lizenzfußballspieler bei der Vergabe von Fernsehrechten**, in: *Archiv für Urheber-, Film-, Funk- und Theaterrecht*, 1995.
- DOMMERING, Egbert, **De sportprestatie: bescherming en vrije berichtgeving**, in: **Sport en informatiemonopolies**, Amsterdam, Cramwinkel, 1991.
- ENGELN, Dick van, **Prestatiebescherming en ongeschreven intellectuele eigendomsrechten**, Zwolle, 1994.
- ERDİL, Engin, **Fikir ve Sanat Eserleri Kanun Şerhi**, 3. Basım, C. I, İstanbul, 2009.
- FROMM, Friedrich Karl / NORDEMANN, Wilhelm, **Urheberrecht, Kommentar zum Urheberrechtsgesetz, Verlagsgesetz, Einigungsvertrag**, 12. Auflage, 2018.
- GÖKYAYLA, K. Emre, “**Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’na Göre İcracı Sanatçı Kavramı ve İcracı Sanatçının Hak Sahibi Olmasının Şartları**”, Prof. Dr. Hüseyin Hatemi’ye Armağan, C. 1, İstanbul 2009.
- HAUSMANN, Friedrich, **Der Deutsche Fußball Bund (DFB)- Ein Kartell für Fernsehrechte?**, 1994.
- HELBIG, Nikolaus, **Die Verwertung von Sportereignissen im Fernsehen**, 1. Auflage, München, 2005.
- HILTY, Reto / HENNING-BODEWIG, Frauke, **Rechtsgutachten, Leistungsschutzrecht für Sportveranstalter**, München, 2006.
- KLOS, Siehe, **Sport op het Speelveld van de Intellectuele Eigendom**, 1997.
- KUMMER, Max, **Das urheberrechtlich schützbare Werk**, Bern, 1968.
- LENTZE, Gregor / WISE, Aaron, **Rechte an einer Sportveranstaltung**, SpuRt 1998.
- MÖHRING, Philipp / NICOLINI, Käte: **Urheberrechtsgesetz-Kommentar**, 4. Auflage, Berlin, 2018.
- OSTERWALDER, Simon, **Übertragungsrechte an Sportveranstaltungen**, 1. Auflage, Bern, 2004.
- REHBINDER, Manfred, **Urheberrecht**, 9. Auflage, München, 2001.

- RUSS, Christian, **Das Lied eines Boxers**, 1995.
- SCHLATTER-KRUGER, Sibylle, **Zur Urheberrechtsschutzfähigkeit choreographischer Werke in der Bundesrepublik Deutschland und der Schweiz**, 1985.
- SCHRICKER, Gerhard / LOEWENHEIM, Ulrich, **Urheberrecht Kommentar**, 6. Auflage, Beck, München, 2020.
- SCHULZE, Gernot, **Die kleine Münze und ihre Abgrenzungsproblematik bei den Werkarten des Urheberrechts**, Freiburg, 1983 (Die kleine Münze).
- SCHULZE, Gernot / DREIER, Thomas, **Urheberrechtsgesetz Kommentar**, 6. Auflage, Beck, 2018.
- SCHULZE, Gernot, **Meine Rechte als Urheber**, 7. Auflage, München, 2020 (Meine Rechte als Urheber).
- SIEGFRIED, Michael, **Die Fernsehberichterstattung von Sportveranstaltungen**, München, 1990.
- SPOOR, Jaap Hoi, **Auteursrecht**, 2. Auflage, 1993.
- STAVAREN, Heiko Tiberius, **Commerciele aspecten van de sport**, 1996.
- STEINER, Udo (Hrsg.), **Sport und Medien**, 13. Auflage, Heidelberg, 1990.
- SULUK, Cahit / KARASU, Rauf / NAL, Temel, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, 5. Baskı, Ankara, 2021.
- TEKİNALP, Ünal, **Fikri Mülkiyet Hukuku**, Güncelleştirilmiş, Gözden Geçirilmiş ve Genişletilmiş 5. Bası, İstanbul, 2012.
- TROLLER, Kamen, **Gründezüge des schweizerischen Immaterialgüterrechts**, 2. Auflage, Basel, 2005.
- ULMER, Eugen, **Urheber und Verlagsrecht**, 3. Auflage, Berlin, 2013.
- WALDHAUSER, Hermann, **Die Fernsehrechte des Sportveranstalters**, 9. Band, Berlin, 1998.
- WANDTKE, Artur-Axel / BULLINGER, Winfried / HEERMA, Jan Dirk **Praxiskommentar zum Urheberrecht**, 4. Auflage, München, 2014.